

Křesťansko-sociální hodnoty v evropských odborových a zaměstnaneckých organizacích

36 modulů pro lepší provázání křesťansko-
sociálních hodnot s činností odborů –
poučení z pandemie

S finanční podporou
Evropské unie

Tento text odráží pouze názor autora.
Evropská komise neodpovídá za použití informací, které jsou
v něm obsažené.

Publikace byla vypracována a kontrolována s maximální pečlivostí.
Přesto nelze převzít záruku za obsah.
Jakákoli odpovědnost spoluvůrců nebo organizace EZA za obsah
tohoto díla je vyloučena.

IMPRESSUM

Vydavatel: Evropské centrum pro otázky zaměstnanců, Königswinter
www.eza.org

Autor: Andreas Gjecaj

Překlad: KERN A.G.

Grafická úprava: HellaDesign, Emmendingen, www.helladesign.de

Ilustrace: © Klaus Puth, Mühlheim/Main, www.klausputh.de

Tisk: Druckerei Eberwein, Wachtberg-Villip

Stav: březen 2022

OBSAH

Na úvod	5
Předmluva	6
Oddíl 1: VIDĚT	8
Modul 1: Stará freska	8
Modul 2: Klimatická krize a válka	9
Modul 3: Potlačování skutečnosti	11
Modul 4: Velikonoce 2.0	12
Modul 5: Nová normalita	13
Modul 6: Cesty z krize	14
Modul 7: Doba postfaktická	15
Modul 8: Pod drobnohledem	15
Modul 9: S orientací na budoucnost	16
Modul 10: Claudia	17
Modul 11: Rozštěpená společnost	18
Modul 12: Ježíšek	19
Oddíl 2: POSOUDIT	21
Modul 13: Co rozumíme pojmem „sociální učení církve“?	21
Modul 14: „Sociální otázka“	22
Modul 15: Dialog	24
Modul 16: Jízdní řád sociální nauky – úvod	25
Modul 17: Člověk na prvním místě	26
Modul 18: Všeobecné blaho	27
Modul 19: Spravedlivé rozdělování	28
Modul 20: Subsidiarita	29
Modul 21: Živá demokracie	30
Modul 22: Solidárnost	31

Modul 23: Udržitelnost	33
Modul 24: Jízdní řád sociální nauky – konkluze	34
Oddíl 3: JEDNAT	37
STÁT SE DIGITÁLNĚJŠÍMI: budoucnost práce v digitálním věku	38
Modul 25: Digitální revoluce	38
Modul 26: Ústřední otázky digitalizace	40
Modul 27: Oblasti zapojení digitalizace	42
STÁT SE ZELENĚJŠÍMI: ekologicko-sociální tržní ekonomika jako model budoucnosti	44
Modul 28: Hrozící krize	45
Modul 29: Nalezení nové rovnováhy	47
Modul 30: Klimatická příležitost	49
STÁT SE SOCIÁLNĚJŠÍMI: rodina, sladění práce a rodiny	50
Modul 31: Rodiny v krizi	51
Modul 32: Místo pro učení – rodina	51
Modul 33: Křesťansko-sociální rodinná politika	52
Modul 34: Mezinárodní síť – EZA	54
Modul 35: Křesťansko-sociální jako značka	55
Modul 36: Mír	57
Doslov	59
O autorovi	61
Seznam literatury	62

NA ÚVOD

Milé čtenářky, milí čtenáři,

pandemie Covie-19 způsobila turbulence, jaké svět nezažil od 2. světové války. Převrátila náš život vzhůru nohama tak, jak si to většina z nás neměla představit ani v nejfantastičtějších snech.

Sociální i ekonomické dopady jsme jako evropští občané pocítili navzdory všem podpurným opatřením. Přijatá opatření byla mnohokrát kritizována jako neférová a neúčelová. Pandemie výrazně snížila psychickou vyrovnanost všech věkových skupin. Důvěra v instituce razantně klesla. Mnozí z nás současně kladli oprávněnou otázku, zda pandemie v sobě neskrývá příležitost k hlubokým proměnám našeho společenského a ekonomického systému.

Andreas Gjecaj, generální tajemník Frakce křesťanských odborářů (FCG) v rakouském odborovém svazu (ÖGB) si z perspektivy odboráře a prizmatem principů sociálního učení církve vzal na mušku dnešní dobu a v 36 „modulech“ se pokusil předestřít způsoby, jak mohou křesťansko-sociální hodnoty i dnes poskytnout orientaci, abychom nepromarnili šanci na skutečně „novou normalitu“. Jménem organizace EZA mu za to patří velký dík.

Sigrid Schraml

Generální tajemnice organizace EZA

PŘEDMLUVA

„Vymknuta ze svých kloubů doba šílí“ (William Shakespeare, Hamlet)

Na začátku 21. století je mnoha lidem na celém světě a v Evropě čím dál více jasné, že svět už není takový, jaký byl v našem dětství. A nejen to – už nikdy nebude stejný! Málem to vypadá, jako by čím dál častější krize již nebyly pouhou výjimkou potvrzující pravidla, v tomto případě „normální svět“, ale jako by se samy stávaly novou normalitou.

Množí se pokusy popsat naši přítomnost a především budoucnost: mluví se o digitálním věku, o globalizaci, která náš svět proměnila v jednu velkou vesnici, o umělé inteligenci nebo virtuální realitě... A vždy znovu přichází poznání, že každý popis vnáší do problematiky jenom další zmatek.

A přece náš život pokračuje. Také na začátku 3. tisíciletí zastupují odbory a další zaměstnanecké organizace zájmy svých členů, bojují za práva zaměstnanců a prostřednictvím vyjednávání dosahují v sociálním dialogu kompenzací, které se ukotvují v kolektivních smlouvách.

Evropské centrum pro otázky zaměstnanců (EZA) organizuje každý rok řadu seminářů po celé Evropě, což posiluje jednak „sociální dialog“ jako neodmyslitelnou součást „evropského pilíře sociálních práv“, jednak schopnost členských organizací jednat. Během 35 let se tak napříč Evropou vytvořila provázaná síť.

Všechny členské organizace EZA charakterizuje, že samy sebe považují za nezávislé na politických stranách a za hodnotově orientované. Společným „hodnotovým základem“, ze kterého odbory a další zaměstnanecké organizace jako členové EZA vycházejí, je důraz na „sociální učení církve“ – přičemž je sociální nauka v jednotlivých zemích explicitně formulována velmi rozdílně.

V semináři EZA na jaře roku 2022 ve Španělsku se ukázalo, že „křesťansko-sociální hodnoty“ jsou vnímány jako staromódní ve dvojím ohledu: za prvé jde v mezinárodní soutěži, která se v důsledku ekonomické globalizace dotýká nás všech, údajně především o konkurenci a konkurenceschopnost. Zdá se, že krédem 21. století se stal názor, že kdo se přitom odvolává na hodnoty, je už předem poražený. Za druhé mají odbory výhradně zastupovat zájmy svých členů a nějaký světonázor či náboženství, jako je křesťanství, jsou „soukromou záležitostí“, která v moderním světě práce nemá co dělat.

Proti takovém pohledu na svět se rozhodně ohradily mnohé členské organizace EZA, mimo jiné Krifa (Kristelig Fagbevægelse) nebo WOW (World Organisation of Workers), podle nichž: „Odbory jsou motivovány a inspirovány svými hodnotami. Hodnoty tvoří základní rámec jejich struktury. Mít konkrétní hodnoty motivuje a podporuje aktivity. V posledních dekádách bylo čím dál jasnější, že pro odbory bude velkou výzvou přizpůsobit své aktivity a strategie těmto hodnotám.“ (Valencia, 2022)

Tato brožura organizace EZA má za cíl naše křesťansko-sociální hodnoty nejen teoreticky popsat, ale být vzpruhou pro odborářskou praxi, v níž jsou akce a hodnotové postoje v souladu a hodnoty jsou prakticky zastávány! Text je přitom strukturován podle metody „VIDĚT – POSOUDIT – JEDNAT“ tak, jak ji ve 20. století vyvinul a praktikoval belgický kněz a později kardinál Jozef Cardijn, který pracoval s dělnickou mládeží.

Zcela vědomě se přitom jedná o krátké texty koncipované jako moduly, které chtějí dát impuls k vlastní aktivitě a k chápání toho či onoho modulu jako „nástroje“, který je možné dále rozvíjet. V jedné publikaci na téma „sociální nauka jako staveniště“ napsal bývalý ředitel Katolické sociální akademie Rakouska, kněz Alois Riedlsperger: „Více než kdy jindy je zřejmé, že staveništěm lidstva je jeden jediný svět – a otázkou budoucnosti, zda se podaří vybudovat obyvatelný svět pro všechny.“

Oddíl 1: VIDĚT

Ve smyslu tříkrokové metody, kterou zavedl Jozef Cardijn, znamená VIDĚT následující: na začátku 3. tisíciletí čelí lidstvo obrovským výzvám. Dříve, než dá „sociální učení církve“ odpověď, možná ukvapenou, na palčivé otázky současnosti i budoucnosti, je zapotřebí nejdříve hlubší vhled. Je třeba si uvědomit situace bezpráví, společenské podmínky a struktury, které jsou v rozporu s rozhodnou vůlí ke spravedlnosti obsaženou v biblickém poselství. Tam, kde je například porušována lidská důstojnost a lidská práva a kde společenské a politické podmínky omezují nebo dokonce ničí lidský život, tam musíme být aktivní.

MODUL 1: Stará freska

Na jižní zdi Katedrály svatého Jiljí ve Štýrském Hradci, hlavním městě rakouské spolkové země Štýrsko, je umístěna freska „Landplagenbild“, kterou zhotovil v roce 1485 Thomas von Villach. Štýrsko v té době postihly hned tři pohromy, které jsou zde obrazově znázorněny: mor, kobylky a války s Turky. Jinými slovy: epidemie, životní prostředí a válka. Univerzitní profesor Dr. Manfred Prisching, sociolog na Univerzitě Štýrský Hradec, člen Rakouské akademie věd, se v březnu 2022 zabýval pod názvem „Wirkliches, Wichtiges und Vergängliches“ („Skutečné, Důležité a Pomíjivé“) tímto obrazem a zamýšlel se nad tématy epidemie, životního prostředí a války!

Existenciální zkušenost je o půl tisíciletí později tatáž: trojnásobné fundamentální ohrožení lidské existence. Tato životní nebezpečí se nám poněkud vytratila z obecného povědomí.

První úvaha: „Lidé mají tělesnou schránku. Jsou také jen druhem, který bojuje o přežití. Tělesnost člověka většinu času úspěšně potlačujeme, stejně jako smrt; tělo je věcí wellness a krásy, lékařů a pilulek. Koneckonců

jsme pokroková a znalostní společnost. Prodloužení života. „Human Enhancement“. Úspěchy proti rakovině. Téměř již věčný život. S pomíjivostí života, kterou má připomínat znamení kříže popelem na Popeleční středu (popelec, začátek půstu), už nechceme mít moc společného. Pak se však objeví mrňavý virus, se kterým si dlouho nedokážeme poradit a bojujeme s ním metodami pozdního středověku. Do té doby se epidemie (lokální) vyskytovaly daleko od nás: ebola v Africe. Něco takového se nás netýká. A přesto to přišlo. Ohrožení nákazou dosud ještě nemáme zcela za sebou. Přechod od epidemie k endemickému výskytu viru není bagatelizací, ale znamením porážky: boj jsme vzdali. Původce nebezpečí zůstává a i když je aktuálně relativně neškodný, může kdykoli mutovat a proměnit se v masového vraha. Evoluci neunikneme. Na většinu lidí toto poznání dolehlo, nakonec utrpení a smrt byly součástí zpráv každý večer. Mnozí se však snaží na to zase co nejrychleji zapomenout.“

MODUL 2: Klimatická krize a válka

Obě další fundamentální hrozby pro naši existenci popisuje profesor Prisching následovně:

Druhá úvaha: „Životní prostředí je základ existence. Dlouho jsme zavírali oči před banální závislostí na životním prostoru, svět a jeho zdroje se zdály nekonečné. Studie sice už po desetiletí upozorňovaly na tenčící se zásoby, ale to se zdálo (časově) v nedohlednu: to nastane až v daleké budoucnosti. Budoucí apokalypsy. Znenáhla si však začínáme všimát: teplejší klima, extrémní živelní události, znečištění oceánů – je toho celý katalog. Nově, ale právě teprve nově, skloňuje každý slovo udržitelnost. Rychle se rozhodujeme vystartovat do zeleného století s větrem, sluncem, vodou a elektrickými prostředky. (Bez ruského plynu nám tak jako tak nic jiného nezbyvá.) Za realitou však pokulháváme. Energie pro elektromobily pochází do velké míry z fosilních paliv; problém ukládání energie z větru a slunce není vyřešen; chybí vysokonapěťová vedení; a spotřeba fosilních paliv se v globálním měřítku v příštích desetiletích minimálně zdvojnásobí. Ve

skutečnosti to bude Black Century. Snahy ale přinejmenším dostaly zelenou a jdou (většinou) správným směrem. Pouze proklamace, že transformace přinese užitek všem, je nereálným pozůstatkem z lepších časů a v detailech vede k iluzorním představám: politika ochrany klimatu je možná pouze, pokud nikoho nezatíží.“

Třetí úvaha: „Válka je normalitou. Současná Evropa je historickou anomálií. Tři čtvrtě století míru a prosperity (s výjimkou balkánských válek) je při pohledu do historie ojedinělost, historická výjimka, která nemohla vydržet další desetiletí. Už jen samotný rozpad impérií, jak jej v naší době zažíváme, zvyšuje pravděpodobnost války. Evropa tvrdošíjně věřila své rétorice „Už nikdy znovu“, a současně si dopřála luxus fragmentace a rozdělování. Z USA se stala narušená demokracie, což podkopává postavení celého západního světa. Evropské státy byly zvenčí vnímány jako: pochybné, nejisté, moralizující, neschopné dojít k rozhodnutí. A vojensky nic neznamenají. V reálném politickém kalkulu to je situace, které není těžké využít.

A tak se vrátila normalita války. Putinova válka přišla rychleji, než jsme čekali. V Putinovi se rozporuplným způsobem spojuje dějinné a mocenské myšlení („impérium“), metafyzično („svatost“ Rusi) a logika tajných služeb (s „nástroji“ lži, represe, vražd). S takovým myšlenkovým světem je pro Západ těžké něco pořídit; ale vymezit se proti tomuto způsobu myšlení je o to snazší, čím zřetelněji vyplouvá na povrch. Nejedná se ani o myšlení „východu“: obdivujeme hrdinství těch, kteří brání zbraněmi svou zemi, i těch, kteří protestují v zemi agresora, ač to znamená okamžité zatčení. Západní země projevíly, přinejmenším v tomto okamžiku, místo nejednotnosti a váhavosti nečekanou semknutost a sílu. Krize může také posílit. Historická dialektika: možná Putin, „zabiják“, nechtěně přispěje k záchraně západního světa.“

MODUL 3: Potlačování skutečnosti

Shrnutí tří výjevů na fresce jsou pro profesora Prischinga podnětem k výzvě, abychom věnovali několik minut meditaci na téma Skutečné, Důležité a Pomíjivé: „Potlačování skutečnosti oslabuje. Arabský, ruský a čínský svět je přesvědčen, že Západ se nachází v období dekadence. V mnohém má pravdu. Pokud pojem dekadence zbavíme příměsí ve významu kultury a životního stylu, může výraz znamenat: stav, v němž již nejsou nalézány a udržovány vlastní životní předpoklady; a v němž již sociální řád nedokáže ze sebe vykřesat dostatek odolnosti vůči krizím.

V našem případě jsou jimi reálné výzvy epidemie, ochrany životního prostředí a války. Člověk může před těmito skutečnostmi zavřít oči: virus je pryč; sustainability (= udržitelnost) je téměř vyřízena; vlastně to není naše válka.

Tendence k popírání jsou živeny úspěchy. Člověk, zvyklý na život v blahobytu a bezpečí, má pocit, že unikl těžkostem života. Takže se ztrácí v nepodstatnostech a maličkostech, v nepřátelských prostředích, ztrácí schopnost rozlišovat mezi důležitým a nedůležitým, a relevantní struktury se rozostřují. Všeobecná nejistota zvyšuje atraktivitu uzavřených myšlenkových systémů. Nakonec se mezi sebou střetávají pouze dogmata (a nesmiřitelné postoje). Realita se vzdaluje.

Třeba nás zachrání (pouze) krize? Pokud je normální schopnost systému učít se paralyzována, mohou být krize posledním fenoménem, který problémy přenesou do oblasti vnímání, porozumění a zpracování. Možná jsou aktuální projevy tří základních nebezpečí, která svého času znázornil Thomas von Villach ve svých obrazech, tedy epidemie, životní prostředí a válka, dostatečně silnými impulzy pro větší vážnost v Evropě. Prvky naděje, spolupráce a ochoty učít se jsou zastoupeny ve všech třech oblastech, alespoň ve většinové společnosti. Platí stará pravda, že žádná krize nemá zůstat nevyužita. Vzestup jednoty a uvědomělosti by měl být udržitelný nejen v dalších týdnech a měsících.“

Dominujícím tématem let 2020 a 2021 byla celosvětová pandemie koronaviru. Následující moduly chtějí zostřit pohled a vzít si pod lupu proměnu naší společnosti v důsledku pandemie.

MODUL 4: Velikonoce 2.0

Na začátku 21. století to vypadalo na nástup „digitálního věku“: společenské vazby rodin, spolků, církví a států se oslabovaly, zatímco internet byl zaplaven různorodými skupinami. Z občanů se stali „followeři“. Pak ale přišel koronavirus! A způsob našeho dosavadního života náhle přestal platit.

Virová nákaza, proti které na jaře 2020 neexistoval lék ani očkování, změnila vše od základů. Tak jako v mnoha částech světa byl také veřejný život v Rakousku ochromen. Dříve frekventované ulice a náměstí byly najednou jako vymety, lidé se zavřeli do svých bytů a nervózně sledovali tiskové konference vlády.

Zažilo lidstvo ve své historii něco podobného? V knize Exodus popisuje bible národ Izraelitů, kteří s boží pomocí unikli přes moře z egyptského otroctví a po dlouhé měsíce putovali pouští. Nic z dřívějšíka neplatilo, vše bylo nutné nově uspořádat. Mojžíš vystoupil na horu Sinaj. Později se vrátil s Desaterem přikázání. Vyčkávající lid ale mručel, protože nevěděl, zda a kdy se vrátí, a vyžadoval akci od Mojžíšova bratra Árona. Ten nechal roztavít a shromáždit náušnice a vyrobit „zlaté tele“!

Tentokrát není na obzoru žádný Mojžíš, který by přišel s „Desaterem digitálního věku“. Zároveň klesá důvěra ve finanční trhy a celosvětově se zvyšuje cena zlata. Doba půstu a Velikonoc vypadala v roce 2020 zcela jinak. Znamenání popelem na čelo na Popeleční středu nám připomíná, že náš život je pomíjivý. Křesťanská velikonoční vigilie je však oslavou toho, že poslední slovo nemá smrt, ale život. Václav Havel řekl: „Naděje není přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že má něco smysl – bez

ohledu na to, jak to dopadne.“ Většina lidí musela velikonoční svátky v Rakousku slavit osamoceně, ve vzájemném propojení pouze moderními médii – byly to vsutku Velikonoce 2.0!

MODUL 5: Nová normalita

V Rakousku existuje tradice zpívat písně v dialektu: „Nevím sice, kam chci jet, ale alespoň tam budu rychleji,“ zpíval v 50. letech rakouský kabaretiér Helmut Qualtinger v dialektu ve své roli „divocha na motorce“. Po dvou světových válkách byla Evropa v troskách, Rakousko mělo plné ruce práce s obnovou a kabaretní scéna zažila rozkvět. Teprve přímé srovnání ukazuje, jak odlišná byla situace na jaře roku 2020 – a jak nemístná „válečná rétorika“ a teatrální rozhořčení. Opatření vlády na ochranu zdraví rakouského obyvatelstva byla nanejvýš úspěšná a pro pochybovače a zastánce konspiračních teorií platí: stačí se podívat na čísla!

Zcela bez pochyby překonáváme po lockdownu největší globální ekonomickou krizi od 2. světové války. A pokusení navrátit „časy do doby před koronavirem“ je veliké, a tak se sklopenou hlavou dřeme, abychom obnovili staré časy. Člověk je návyková nátura, a není náhodou, že „změna životního stylu“ je v medicíně považována za nejobtížnější terapii! S pronikavým úsudkem popisuje vídeňský teolog Paul M. Zulehner celoevropský postoj posledních desetiletí: „Pracujeme k smrti, bavíme se k smrti, a láska zmírání čím dál častěji na přetížení. Lidé se pokouší dosáhnout nebe na zemi. Prvním příznakem takového života je, že je čím dál rychlejší, protože chceme spoutat bezrozměrné v měřitelném. Takový život je však čím dál náročnější, namáhavější a přetěžuje. Není divu, že je tento život charakterizován skrytým strachem, že to nakonec nedokážeme, že v honbě za štěstím neuspějeme.“

Z doby zhruba před 20 lety pochází slogan „jiný svět je možný“, který mezitím hnutí „Fridays for Future“ rozšířilo o aspekt, že nemáme v rezervě žádnou planetu B. Na rozdíl od „divocha na motorce“ se budeme tedy

muset nejdříve rozhodnout, kterým směrem se vydáme. Šance na „novou normalitu“ nebyla nikdy větší!

MODUL 6: Cesty z krize

Na jaře roku 2020 bylo ještě zcela nejasné, jak dlouho bude trvat koronavirová pandemie a jak rychle se medicíně a výzkumu podaří vyvinout vakcínu. O to více zesílilo hledání způsobů, jak se na hodnotovém základě „sociálního učení církve“ dostat od krize k „nové normalitě“.

Pokud se budeme orientovat podle hodnot sociální nauky, rychle zjistíme, že se náš dosavadní „way of life“, navíc ohrožující celou planetu, dostal do problémů. Globalizovaný trh bez pravidel zná jen nabídku a poptávku. Pokud jej nezkontrolujeme, budeme ztraceni. Vedle zkrocení trhu prostřednictvím společenských a ekologických rámcových podmínek musíme také nalézt novou rovnováhu mezi konkurenčním hospodářstvím, solidárním sociálním státem a ochranou životního prostředí. V jádru jde o náš obraz lidstva a světa. Český ekonom a vysokoškolský pedagog Tomáš Sedláček ve své knize „Ekonomie dobra a zla“ píše: „Stále jsem nenašel, po čem toužím.“ Popisuje naši společnost jako společnost, která nejen že neví, jak dosáhnout spokojenosti, ale ve které to není ani příliš žádoucí. Ve chvíli, kdy ekonomie ztratí svůj cíl, nám zbývá jediné: růst – růst, který zná jen sám sebe, protože neexistuje žádný cíl jako měřítko. Takový růst je na základě bezcílnosti spojen s marností a neukotveností. Sedláček vyzývá nejen filozofy a teology, ale také ekonomy k přehodnocení otázky „Co je člověk z našeho pohledu?“.

Cesty z krize musí být na hony vzdálené našemu dosavadnímu způsobu života a hospodaření, který se dotýká nejen jednotlivců, ale masivně ohrožuje budoucnost lidstva. Tyto cesty jsou neoddělitelně spojeny s otázkami po smyslu. Rakouský autor Reinhard P. Gruber píše ve své polemice „Anders denken“ („Myslet jinak“): „Alternativy jsou před námi, nikdy ne za námi!“

MODUL 7: Doba postfaktická

Na mnoho vtipů reagujeme slovy „to je starý“. Vyprávěly se už před 20 nebo 30 lety a pointu vlastně většina lidí zná. U graffiti, které se objevilo už před 30 lety na zdi americké univerzity, tomu tak není: „Svůj názor jsem si vytvořil, ušetřete mě svých faktů!“, bylo zde anglicky (opinion/facts) napsáno.

Na začátku 21. století se zdá, že je čím dál těžší nezaměňovat fakta a názory. Ano, mohla by to být dokonce příčina prudkosti diskuzí kolem koronavirové pandemie. A nesmiřitelnosti stanovisek! Dalším faktorem je aktuálně módní „bojovná rétorika“. Zdá se, že jde čím dál méně o to, vést rozhovor, naslouchat v dialogu s uznáním argumentům protistrany a dokonce se od sebe vzájemně něco naučit. Místo toho probíhají neustálé pokusy dehonestovat, zesměšnit a denuncovat jakýkoli jiný názor. Takový způsob vedení rozhovoru je překážkou jakékoli výměny názorů. Pokud se ztrácí dělicí linie mezi názory a fakty a vše se semele v jednom velkém jazykovém „mlýnku na maso“, zaniká i funkce jazyka jako mostu mezi námi lidmi. Často je těžké ptát se po nehodě svědků na průběh událostí. Někteří viděli červené a stříbrné auto. Jiní naopak modré. Jak užitečná je v takovém případě například fotografie, která udělá přítrž sporu o barvu auta. I když v naší „postfaktické době“ sílí názor, že jde jen o to, vyprávět co nejvěrohodnější narativ, přesto zůstává smysluplné opřít se o fakta. Společné uznání skutečnosti umožňuje dialogy vedené s respektem.

V roce 1952 řekl tehdejší německý spolkový kancléř Konrad Adenauer: „Byl jsem připraven – to musí být člověk vždy – učit se také od politických odpůrců; neboť každý z nás má právo stát se moudřejším.“

MODUL 8: Pod drobnohledem

Výjimečný globální pandemický stav měl na naši společnost dopad jako lupa a katalyzátor jak silných, tak slabých stránek. „Kolik důvěry a nedů-

věry je ve vztahu, kolik násilí, nebo něžnosti ovlivňuje život na minimálním prostoru, to vše touto krizí vyplulo na povrch,” píše rakouský filozof Konrad Paul Liessmann.

O krok dále jde rakouský sociolog Manfred Prisching popisující současný potenciál agrese následovně: „Není to vztek na tu či onu událost – je to nediferencovaný vztek na všechno. Kvůli bezmocnosti, přetížení, kvůli pocitu vlastní nemohoucnosti a nedostatečnosti. S problémy napříč Evropou narůstá hněv a stává se anti-hnutím: proti těm nahoře a dole, proti viru a koncernům, proti elitám a vědě, proti intelektuálům a novinářům, proti pravdě a špatnému počasí!“ Bohužel se zdá, že tato nálada proniká i do parlamentu, kde jsou některé projevy tak plné agrese, že celkové škody na reputaci politiky zcela převáží jakýkoli „stranicko-politický kapitál“.

Lupa si naštěstí nevybírám. Zvětší všechno. Možná musíme jen pozorněji sledovat. Všichni jsme se – a to platí, zdá se, po celém světě – naučili během krátké doby neuvěřitelně mnoho. Nejen jednotlivé pojmy, jako „lockdown“ a „pandemie“, ale také vyvinout vakcínu a pracovat v digitálním světě. Z toho budeme profitovat v budoucnosti všichni. Krize byla příležitostí přemýšlet o mnohém. Budou se dále rozvíjet nové formy práce, například mobilní způsob práce. Jako křesťansko-sociální odbory budeme tyto oblasti aktivně spoluutvářet. V Rakousku i jiných zemích se už například podařilo uzákonit první právní regule pro práci z domova. Vezměme si první rok od vypuknutí pandemie jako podnět k tomu, dívat se do budoucnosti s optimismem. Hněv a strach nikdy nebyly dobrými rádci, stát solidárně při sobě ale ano!

MODUL 9: S orientací na budoucnost

Koronavirová opatření ovlivnila celou Evropu. Vedou se čím dál emotivnější spory o to, co je důležitější: osobní svoboda jednotlivce, nebo soužití fungujícího společenství?

V publikaci „Kepler Tribune“ univerzity v Linci vypráví v interview historik a filozof Philipp Blom: „Jednou jsem přednášel skupině velmi bohatých Švýcarů, všichni to byli mecenáši Švýcarského národního muzea. Ptal jsem se jich, kdo z nich si myslí, že tento ekonomický systém v dnešní podobě bude za 50 let ještě existovat. Nemyslel si to nikdo.“ Proto vyzývá k vytvoření společnosti udržitelné do budoucna. Přítomnost popisuje takto: „Žijeme ve společnostech bez budoucnosti, tak trochu jako ve velkém obchodním domě uprostřed výprodeje. Každý ví, že obchod zkrachoval, ale ještě si vezmeme, co se dá. Společnost bez věrohodné naděje, bez výhledu do budoucnosti se zevnitř rozkládá.“ V prvních koronavirových týdnech však jako by byl patrný krátký záblesk solidární atmosféry. Po roce se ujal neologismus „mütend“, kombinace slov „únava“ a „hněv“. Německý sociolog Ferdinand Tönnies označil tento scénář za prosazení „fňukajících egoistů“. Lidé, říká, se koncentrují převážně na vlastní výhody a konzum, takže hledají všemožné způsoby, jak ospravedlnit svou neodpovědnost. Německá novinářka publicistka Cathrin Kahlweitová k tomu píše: „Když se popírači koronaviru nesebekriticky proměňují po ulicích, povzbuzují pravicové radikály, ohrožují cizí lidi, vytvářejí skupiny – a samozřejmě se nechávají léčit v nemocnici na náklady veřejnosti, pak dobrovolná angažovanost a dobrá vůle nestačí.“ Každá odborová organizace chce spoluvytvářet udržitelnou společnost. Nepostradatelnými stavebními kameny je partnerství a dialog. Protože nechceme společnost egoistů, je pro křesťansko-sociální odbory společenská soudržnost klíčem k udržitelnosti do budoucna!

MODUL 10: Claudia

„Stačilo. Mám toho dost. Vás a vašich strachů a poslušnosti vůči autoritám, udavačství a toho vašeho ‚chráním druhé‘ (ach, jak jsem úžasný...). Ne. Mám zodpovědnost, zajisté, avšak pouze sama za sebe (a samozřejmě ještě za nezletilé děti), za své pocity, myšlenky, slova a jednání. Za svůj pohled na věc A za své BYTÍ. To stačí.“ To jsou slova členky jednoho pěveckého sboru, který se stejně jako určitě mnoho jiných skupin během

pandemie snažil najít způsob, jak se s problémem vypořádat. Na WhatsAppu se ve skupině sboru objevila zpráva: Claudia opustila skupinu.

Německý filozof Richard David Precht, jako by byl také členem sboru, se v této souvislosti v knize „Von der Pflicht“ („O povinnosti“) zamýšlel, jak rozdílný je smysl lidí pro povinnost a odpovědnost a jak velká nejasnost přitom panuje: jak vidí lidé sami sebe jako státní občany? Co si myslí, že jim přísluší a v čem vidí svou občanskou povinnost? A co nám v tomto ohledu prozrazuje krize o stavu společnosti? Původní slovo „povinnost“ znamená ve staré a střední horní němčině péči a opatrování, účast a službu společenství, označuje vysokou míru dobra pro společnost. Podle Friedricha Nietzscheho je povinnost „právo ostatních na nás samé“. Mít povinnosti a být zavázán druhým není přežitek z předmoderní doby. Při pohledu na vztah k povinnosti se koronavirová krize jeví jako konvexní čočka. Vržení zpět do biologické zranitelnosti a osudové závislosti na medicíně stává se naše chování existenciální. Žádný postoj, který vůči viru zaujmeme, už není čistě soukromou záležitostí. Je součástí nejen životní etiky, ale také soužití, a tedy otázka povinnosti a závazku. Jak můžeme posílit pocit povinnosti a odpovědnosti? Postoje, které naše demokracie tak naléhavě potřebuje.

Neutuchající otázky, i pro ty, kteří se vymezují vůči povinnosti a rebelují proti státním opatřením na ochranu zdraví občanů. Budou však všechny Claudie na tomto světě číst Prechta?

MODUL 11: Rozštěpená společnost

Oznámením povinného očkování jako by rakouská spolková vláda definitivně odhalila hluboké příkopy. Nesmiřitelnost postojů a polarizované rozštěpení nejen společnosti, ale také rodin a okruhů přátel, působí, použijeme-li titulek jednoho novinového článku jako „hořká válka víry“ mezi očkovanými a neočkovanými.

„Jenom proto, že demokraticky zvolená vláda přijímá opatření, která mnohým nevyhovují, ještě zdaleka nejde o diktaturu!“ můžeme číst v jenom ze čtenářských dopisů. Paul M. Zulehner k tomu píše: „Opět proti sobě stojí ustaraní obránci svobody proti ustaraným obráncům spravedlnosti. Proti lidem solidárním s těmi, kteří bojují o život na jednotkách intenzivní péče, stojí lidé, kteří se nechtějí vzdát vlastní svobody, práce a vzdělání. Ekonomie se pře s ekologií, pravda s fake news.“ Nesmiřitelnost postojů a vzájemné obviňování ze zavinění situace velmi rychle vyvolávají násilí, ať už ve verbální, nebo fyzické rovině, nebo vedou k přerušení styků. Tím však rozbíjíme své životní základy. Koronavirová pandemie přerostla ze zdravotní krize v krizi existenciální a v ohrožení našeho soužití. Jako křesťansko-sociální odbory můžeme přispět svými zkušenostmi z vyjednávání. Každý dialog vyžaduje partnerský přístup a vzájemný respekt. Neusiluje o „zničení“ protějšku. Pokud necháme emoce stranou, můžeme jednat na základě nesporných faktů. Rakouská psychiatrička Heidi Kastnerová říká: „Každý má právo na vlastní názor. Ale neexistuje právo na vlastní fakta!“ Kompromis není porážkou, ale osvědčeným řešením problému.

Za tím účelem ale musíme být ochotni změnit svůj názor nebo, jak říká rakouský kabaretiér Klaus Eckel: „přeparkovat v hlavě! Člověk své spoluobčany nejvíce překvapí, pokud důsledně neopakuje minulé chyby. Raději budu labilním průzkumníkem než vyrovnaným idiotem.“

MODUL 12: Ježíšek

„Gloria in excelsis Deo!“, volá anděl nad jesličkami, které už zhruba 2 000 let charakterizují radostné vánoční svátky. Má toto zvolání v dnešní době ještě nějakou platnost?

Německý kulturní vědec a publicista Peter Sloterdijk se v jedné knize pokouší z pohledu kritického filozofa „přimět nebe mluvit“. Popisuje aktuální chaos náboženství v době moderny. V polovině 19. století se pootevřela brána k porozumění současnosti, když nastala dvojitá skutečnost: soumrak

náboženství a porevoluční soumrak sociální soudržnosti. Zatímco až do osvícenství bylo křesťanství formující součástí evropské kultury, nyní se poprvé jeví jako odstátněné a odpolitizované, to znamená svobodné. „Jistým znakem mladé svobody náboženství je jeho překvapivá, povznášející, skandální zbytečnost; je zbytné jako hudba; avšak: bez hudby by byl život mýlkou,“ píše Sloterdijk. Každý člověk se může sám pro sebe rozhodnout, zda chce prožít svých přibližně 30 000 dnů na planetě Zemi pouze jako náhodu a poté se rozplynout v nic, nebo se svěřit do rukou božích. Skoro se zdá, jako by koronavirová pandemie poukázala na to, do jaké míry se drolí solidární soudržnost, která chápala Desatero přikázání židovsko-křesťanské tradice jako základ evropské kultury. A přitom podle slov papeže Františka: „Nikdo se nemůže zachránit sám!“ Proto se musíme nejen ptát, „kdo nebo co je systémově relevantní, ale také co je relevantní pro člověka, život a existenci,“ vysvětloval Paul M. Zulehner v roce 2021 při přednášce na zahajovacím semináři EZA ve Vídni.

Ačkoli evropská komisařka Helena Dalli navrhla místo Vánoce říkat raději prázdniny, my jako sociálně-křesťanské odbory chceme brát právě vánoční svátky jako příležitost přispět svými hodnotami. Přestože pandemie koronavirového onemocnění uvrhla Evropu do nevídaných turbulencí, chceme se do příštích let dívat s nadějí a optimismem. Ať nás přitom provází volání anděla: „Sláva na výsostech Bohu a pokoj lidem na zemi!“

Oddíl 2: POSOUDIT

Se zřetelem k tříkrokové metodě Jozefa Cardijna znamená POSOUDIT: křesťansko-sociální odboráři a zástupci zaměstnanců se nemohou spojit s tím, pouze si stěžovat a interpretovat žalostnou situaci chudých a znevýhodněných. Jejich úkolem je udělat si úsudek o panující nespravedlnosti. Existuje rčení: „Šedivá je teorie!“ Mohli bychom ale dodat: „Strom života bez teorie je ponurý!“ Proto je potřeba pevný teoretický základ. Po prvním oddílu, který popisoval některé výzvy 21. století a vyzýval k hlubokému vhledu, nám půjde ve druhém oddílu o orientační pomůcky, které by pro nás mohly být kompasem či semaforem. Církev dávno nemá na hodnoty a morálku monopol, ale v době, kdy se vše dalo do pohybu, mohou kompas a semafor představovat velmi užitečná, ba někdy dokonce záchranná zařízení. Následující moduly popisují s ohledem na celosvětovou pandemii onemocnění covid-19, takříkajíc „jízdní řád sociální nauky“, sedm orientačních pomůcek „sociálního učení církve“.

MODUL 13:

Co rozumíme pojmem „sociální učení církve“?

Světovými dějinami se jako červená nit táhne boj za důstojnost a svobodu člověka. Byl ústředním prvkem dělnického boje za svobodu na začátku průmyslové revoluce. Také na začátku 21. století, kdy v postindustriální společnosti hrozí všepřítomná ekonomizace všech oblastí života, je třeba říci: „Jsme lidé s nezczizitelnými právy, a ne libovolně dostupný lidský kapitál!“ Pro křesťansko-sociální odbory je sociální učení církve pevným hodnotovým základem. Podle nejvyššího principu sociálního učení církve musí být „člověk nositelem, tvůrcem a cílem všech společenských zřízení“. Následujících sedm principů sociálního učení tvoří jasný kompas pro naši odborářskou práci jak dnes, tak v budoucím, měnícím se světě:

- **NA PRVNÍM MÍSTĚ ČLOVĚK:** svět, v němž je každý člověk se svou osobní důstojností a nezcizitelnými právy vnímán jako „ucelené umělecké dílo“.
- **VŠEOBECNÉ BLAHO:** společnost, která staví na všeobecném blahu a umožňuje všem naplňovat své lidství.
- **VŠEOBECNÉ VYMEZENÍ POZEMSKÝCH STATKŮ:** snaha o co nejspravedlivější rozdělování, protože Země je tu pro všechny.
- **SUBSIDIARITA:** v rámci subsidiárního principu posílení malých jednotek, jako například rodin a obcí, méně centralismu.
- **ÚČAST A DEMOKRACIE:** rozkvět demokracie, na níž se občané aktivně podílejí.
- **SOLIDÁRNOST:** praktikovaná solidárnost, kdy se lidé ve „vzájemné odpovědnosti“ staví jeden za druhého.
- **UDRŽITELNOST:** civilizace udržitelnosti v rovnováze mezi hospodářskou soutěží, sociální ochranou a zachováním životních základů.

Křesťansko-sociální odbory usilují o to, aby člověk nebyl redukován na pracovní sílu nebo vnímán pouze jako pracující konzument. Proti myšlence „diktatury proletariátu“ stavíme v našem světovém názoru do popředí lidskou důstojnost. Naše křesťansko-sociální hodnoty jsou nejlepším základem pro spravedlivou politiku odborů.

MODUL 14: „Sociální otázka“

Křesťanství není myslitelné bez lásky k bližnímu. Mnohé křesťanské řeholní řády se proto od svého založení věnovaly s obzvláštní péčí podpoře chudých, slabých a nemocných. Výrazem sociální angažovanosti křesťan-

ských církví byly po staletí nemocnice, škola a v neposlední řadě „klášterní polévka“. Když se s průmyslovou revolucí stal osud dělníků v továrnách nejdůležitější sociální otázkou, zveřejnil papež Lev XIII v květnu 1891 první sociální encykliku „Rerum Novarum“. Tím založené sociální učení církve tvoří dodnes hodnotový základ křesťansko-sociálních odborů a zaměstnaneckých organizací.

S vynálezem parního stroje a s prvními továrnami začala v 19. století „1. průmyslová revoluce“. Dramatická proměna rolnicko-řemeslné společnosti na průmyslovou společnost měla za následek miliony zbídačecných a vykořisťovaných dělníků, zavržení a nespravedlnost. Hlad, bída a vykořisťování dělníků se staly nejpálčivější „sociální otázkou“, na niž byly různé odpovědi:

- socialismus: na základě myšlenek Karla Marxe se třídní boj jevil jako hlavní metoda pro vítězství nad nespravedlností. Cílem hnutí socialismu bylo prostřednictvím revolucí zamezit dalšímu vykořisťování a vybojovat více spravedlnosti.
- Liberalismus: liberální odpovědí na výzvy sociální bída byla „svoboda jednotlivce“ a žádné vměšování do ekonomických a sociálních záležitostí. Podle Adama Smitha bude trh regulovat „neviditelná ruka“.
- Křesťansko-sociální odpověď: křesťansko-sociální odpověď lze nalézt v první sociální encyklice „Rerum novarum“ z roku 1891. Zatímco socialismus chce ovládnout vše revolucí a liberalismus požaduje nechat věcem „volný průběh“, usiluje sociální učení církve o překonání sociálně neradostné situace na základě závazných hodnotových postojů.

Jako křesťansko-sociální odbory vytváříme hodnotově orientovanou politiku. Budujeme solidární společnost a zastáváme partnerství a dialog!

MODUL 15: Dialog

Upřednostňovaná metoda – i když ne jediná – naší práce je „sociální dialog“. Ten byl už zakotven i v smlouvách EU a znovu zdůrazněn v „evropském pilíři sociálních práv“.

Vhledem k událostem na jaře 2022 musíme ještě jednou výslovně zdůraznit základní předpoklad každého dialogu: mír!

Proto s největší důrazností odsuzujeme válku. Vojenské mocenské demonstrace a použití ozbrojeného násilí mají za následek smrt a utrpení. Globální problémy dneška můžeme řešit pouze společně. Za tím účelem je nutná evropská a mezinárodní spolupráce národů ve všech krizových problémech. Válka není řešení!

Abychom čelili trendu vymezování se, musíme udržovat dialog. Patří k němu pravidla, kterými ve stručnosti jsou:

- Ochota k dialogu: tam, kde spolu lidé mluví, je život. Kdo nehledá možnost spolu mluvit nebo ji dokonce popírá, vzdaluje se dialogu a přispívá k eskalaci konfliktu.
- Problematika vnímání: když dva lidé – nebo dvě strany jednání – vidí totéž, nemusí to být totéž. Může to být odlišně vnímáno nebo prostě nesprávně pochopeno.
- Dialog jako vhodný pomocný prostředek: v konfliktech jsou zastoupeny různé zájmy a názory. Jde o způsob řešení konfliktů.
- Dialog odhaluje: jde o partnerské setkání a uznání rozdílných stanovisek.

- K dialogu patří smíření: téměř zapomenutý pojem, který je něčím víc než kompromisem nebo sladěním zájmů. Nejde přitom o to převzít názor druhých. Mnohem víc jde o to, žít a nechat žít.

Veškerá sociální nauka církve by nebyla možná, kdybychom nevyšli od člověka. Kdybychom nezdůrazňovali neoddiskutovatelnou důstojnost a nebránili se proti pojmu „lidský kapitál“. Kdybychom nemysleli na to, že lidé se při dialogu dívají do očí, berou jeden druhého vážně a nejen hledají, ale také praktikují nenásilný způsob řešení konfliktu. „Sociální dialog“ samozřejmě není jediným, ale je upřednostňovaným nástrojem sociálního učení církve.

MODUL 16: JÍZDNÍ ŘÁD SOCIÁLNÍ NAUKY – ÚVOD

Jisté je, že jaro 2020 bude mít zvláštní postavení v učebnicích dějepisu. Koronavirus, proti němuž bezprostředně po výskytu neexistoval lék ani očkování, ochromil veřejný život v rozsáhlých částech světa. V jednotlivých evropských zemích zemřely tisíce lidí. Rakouská spolková vláda reagovala na jaře 2020 „lockdownem“ a protože obyvatelé se – s příkladným zapojením sociálních partnerů – podíleli na veškerém uzavření a opatřeních, zabránilo se tak ještě horšímu scénáři. Provozy však dlouhé týdny stály, ve školách se nevyučovalo a lidé trpěli omezením svobody pohybu a zákazy návštěv. V Rakousku s 8,9 miliony obyvatel, se ocitlo přes milion zaměstnanců na kurzarbeitu a kolem 600 000 lidí bylo bez práce. Ekonomové mluvili ve vzácné shodě o největší krizi od 2. světové války. Takže nejvroucnějším přáním se zdálo být: co nejrychleji zvládnout „comeback“, který by přinesl zotavení hospodářství, návrat žáků do škol a dohnání zameškané látky, a ať už je brzy vše zase při starém!

Ale počkat! Opravdu to chceme? Život, který je rychlý a hlučný? Nebo přesněji: stále rychlejší, stále hlučnější? A tím zpět do života, který jsme dosud považovali za „normální“? Nebo riskneme restart s „jízdním řádem“, který zahrnuje také situace vybízející k přemýšlení: objevujme dobro, které se

osvědčí teprve v těžké době. A současně věci, jež se dosud zdály nepostradatelné a přitom vůbec nechybí.

V Benátkách během prvního lockdownu v roce 2020 opět plavaly v kanálech ryby, na Bosporu byli místo ropných tankerů vidět delfíni a modrou oblohu nekřížovala žádná letadla – to vše poukazovalo na možné změny. Pokud nechceme „automaticky“ zpět do zajetých kolejí, budeme muset společně přemýšlet nad tím „co zůstane lepší!“, jak zní název písně čtyř zpěváků německé vokální kapely Maybebop. Když se zaměříme na to podstatné, potom mohou být hodnoty, které jako křesťansko-sociální odbory čerpáme ze „sociálního učení církve“, nápomocnými stanicemi na cestě k „nové normalitě“: hodnoty, na kterých opravdu záleží!

MODUL 17: ČLOVĚK NA PRVNÍM MÍSTĚ

Svět, v němž je každý člověk se svou osobní důstojností a nezcizitelnými právy vnímán jako „ucelené umělecké dílo“.

Přibližně přes 100 lety založil Jozef Cardijn „Křesťanskou dělnickou mládež“ a učňům a dělníkům v továrnách dodával odvalu slovy: „Každá mladá dělnice, každý mladý dělník je cennější než všechno zlato světa!“ Bohužel přišly v minulém století dvě strašlivé světové války a po nich rozdělení evropského kontinentu „železnou oponou“, která padla teprve v roce 1989. Rozdělila Evropu na ty, kteří měli štěstí, že žili na svobodném Západě, a ty ostatní ve „východním bloku“, které komunistické diktatury na několik desetiletí zbavily životních příležitostí. Od pádu Berlínské zdi se však množily hlasy, které tvrdily, že bez „reálné existujícího socialismu“ se na celém světě, a tedy také v Evropě prosadí pouze forma kapitalismu orientovaná na maximalizaci zisku. Ale podívejme: s koronavirem bylo náhle všechno jinak! Mnoho vlád v EU zatáhlo u dosud převažujících úsporných programů ve státních rozpočtech za nouzovou brzdu a dala „přednost“ člověku!

Samozřejmě to nevyřadí pravidla hry v ekonomice a také v budoucnosti budeme opět potřebovat vyrovnané rozpočty a spořádané státní finance. Ale když ministr financí v EU doslova řekne: „Ať to stojí, co to stojí“ – protože zdraví a život (přežití) člověka je na prvním místě, pak jsme nejen dosáhli první stanice sociální nauky, ale také ji realizovali. A těm, kteří opět začínají kritizovat náklady, jež tento konsekventní postoj způsobuje, budiž řečeno: jsou oblasti, které nelze podrobit všeobecnému kalkulu mezi náklady a užitekem, oblasti, které musíme vyjmout z těchto „výpočtů“.

Zářným příkladem je neděle, která nám připomíná, že otázka, kolik nás stojí jeden den nepracovat, není na místě. Pokud se nám podaří v „nové normalitě“ zachránit neděli jako den, který je vyhrazen jiným hodnotám než těm, které se vyměňují přes pulty obchodů, pak se podaří to hlavní pro „ucelené umělecké dílo člověk“!

MODUL 18: VŠEOBECNÉ BLAHO

Společnost, která staví na všeobecném blahu a umožňuje všem naplňovat své lidství.

„Neptej se, co pro tebe tvá země může udělat – ptej se, co můžeš ty udělat pro svou zemi.“ Tak zní často citovaná věta z inauguračního proslovu amerického prezidenta Johna F. Kennedyho v roce 1961. Koronavirovou krizí jsme byli náhle vrženi do napětí mezi vnímáním osobních svobod a vlastních zájmů a zájmy našich spoluobčanů a celé země. Důstojnost, jednota a rovnost všech lidí zahrnují samozřejmě také zdraví. V evropských zemích jsme se rozhodli v zájmu ochrany zdraví zejména spoluobčanů, kteří by v důsledku předchozích onemocnění nebo vysokého věku byli virovou nákazou obzvlášť ohroženi, vzdát se dočasně osobních svobod.

Mnoho vlád se na jaře 2020 vydalo touto cestou, obyvatelstvo ji ve velké míře sdílelo, a převzalo tak odpovědnost za všeobecné blaho. Je to tím pozoruhodnější tváří tvář skutečnosti, že na začátku 21. století a „digitál-

ního věku“ rostlo v mnoha zemích nebezpečí ztráty smyslu pro realitu a vztahu k ní. Digitalizace jako by podporovala životní styl, který z důvodů pohodlnosti, lhostejnosti a lehkomyšlnosti nechce uznat jakoukoli odpovědnost. Čelíme však celosvětovým výzvám globalizace, digitalizace, změny klimatu a demografického vývoje, přičemž nestačí stisknout tlačítko s označením „Click here to save the world!“ Krize nám připomněla, že převzetí odpovědnosti není pohodlné a že je často riskantní opustit svou „komfortní zónu“.

Koronavirus se rozšířil po celém světě závratnou rychlostí; je třeba také myslet na obecné blaho a šířit jej po celém světě a je třeba usilovat o formu humánní globalizace. K vytvoření univerzálního všeobecného blaha při respektování a zachování historických a kulturních zvláštností každé země bude v „nové normalitě“ opět zapotřebí vyššího stupně mezinárodního řádu a stabilnějších vztahů mezi státy. Jako základní myšlenka může přitom posloužit další věta z výše uvedené inaugurační řeči Kennedyho: „Pokud svobodná společnost nedokáže pomoci mnohým, kteří jsou chudí, nedokáže zachránit těch několik málo, kteří jsou bohatí.“

MODUL 19: SPRAVEDLIVÉ ROZDĚLOVÁNÍ

Snaha o co nejspravedlivější rozdělování, protože Země je tu pro všechny.

Známý citát Mahátma Gándhího „Země poskytuje každému člověku dostatek pro uspokojení potřeb, ale ne jeho chamtivosti“ osvědčil v koronavirové krizi svou nadčasovou platnost. „Všeobecné vymezení pozemských statků“ je vlastně příznačný princip sociální nauky. Každý musí mít možnost čerpat potřebné zdroje pro svůj rozvoj. Příkladem je přírodní a společenské prostředí, pitná voda, čistý vzduch, ale také přístup k informacím, znalostem a vzdělání.

V Evropě jsme minimálně ve dvou aspektech obětovali během pandemie onemocnění covid-19 spravedlivé rozdělování statků ve prospěch strachu a chamtivosti: „křečkováním“ mnoha občanů a „zákazem vývozu“ jednotlivých vlád. Státy, jako například Francie a Německo, které zakázali vývoz zdravotnických prostředků (ochranné obleky, roušky apod.), si musí nechat líbit otázku, čím je to ospravedlnitelné. Skutečně je na začátku 21. století a v rámci členských států EU německé zdraví a život cennější než život lidí za hranicemi, tedy například v Polsku, Česku nebo Rakousku? A pomyslíme-li na vymetené regály, z nichž lidé ze strachu a chamtivosti vykoupili konzervy, mouku či toaletní papír, zůstává jen hanba nad tímto demaskujícím chováním.

Sociální nauka nás naopak učí nezapomínat na spoluobčany, v tomto případě především na chudé. Papež Řehoř Veliký napsal: „Protože když poskytujeme potřebné věci potřebným, vracíme jim to, co jim patří, a nedáváme jim to, co nám patří. Spíše odčítáme to, co dlužíme spravedlnosti, než že bychom konali dílo milosrdenství.“ Ani v největší krizi není strach dobrý rádce. Pro „novou normalitu“ bychom si měli vžít chování založené na vzájemné důvěře. To znamená, že se dodržují uzavřené smlouvy, můžeme se spolehnout jeden na druhého a neztrácíme ze zřetele nejchudší. Vzor poskytl rakouský biskup, Jeho Eminence Johann Weber ze štýrskohradecko-sekovské diecéze, který v květnu 2020 zemřel, závěrečnou větou svého kázání: „Důvěra má delší dech než strach!“

MODUL 20: SUBSIDIARITA

V rámci subsidiárního principu posílení malých jednotek, jako například rodin a obcí, méně centralismu.

I když slovo „subsidiarita“ může znít kostrbatě a cize, je velmi trefné. „Pomocná asistence“ (odvozeno od latinského „subsidium“ – pomoc) je pomoc ke svépomoci a má vždy dvě stránky: na jedné straně nesmí být menším jednotkám, jako jsou rodiny a obce, v žádném případě odebráno

nic, čeho sami dosáhnou. Na druhé straně je úkolem a povinností větších jednotek, například států nebo EU, pomoci tam, kde je svépomoc nad síly „malých“. To je pro náš společenský řád důležitý akt rovnováhy. Společenský řád, který musí neustále bojovat proti nebezpečí přílišného centralismu, a současně nesmí odeprít potřebnou pomoc.

Na jaře roku 2020 se v koronavirové krizi projeví obě stránky: mnohé rodiny objevily již téměř zapomenuté kvality. S nasazením a kreativitou byl dětem každý den nově přizpůsobován „homeschooling“, často vedle kancelářské práce na „home office“ a zvládání veškerých domácích prací. Také sousedé se více semkli, převzali odpovědnost za sebe navzájem a starali se mnohem více o ostatní, kteří byli sami a osamělí. Ač byly tyto vzorce chování překvapivé a pozitivní, odhalila krize ve stejné době nemilosrdně slabé stránky Evropské unie. Šíření viru totiž nezasáhlo jako sekačka na trávu všechno oblasti Evropy stejně, ale postihla některé regiony více – s tisíci úmrtími – jiných se sotva dotkla. Zde by byl zapotřebí okamžitý „požární zásah“, při kterém by se s blikajícím majáčkem přesunuli lékaři, zdravotníci a zdravotnické prostředky z mírně postižených regionů do „horkých míst“, kde by společnými silami hasili „požár“. Členské státy místo toho zdánlivě ve svém vědomí potlačili slovo „unie“ a věnovaly se svým programům v rámci státních hranic.

Je nasnadě, co musíme na základě těchto zkušeností dělat v „nové normalitě“ jinak a lépe: naši sousedé zůstanou osamělí i po covidu, naše drahé rodiny potřebují lásku k přežití a EU reformy!

MODUL 21: ŽIVÁ DEMOKRACIE

Rozkvět demokracie, na níž se občané aktivně podílejí.

„Naším zvláštním zájmem je evropský rozměr propojenosti. Místo oslav 25 let členství v EU a s tím spojené větší svobody setkávání v schengenském prostoru jsme naráželi na uzavřené hranice. Boj proti pandemii uká-

zal, jak důležitá je společná Evropa, a jak je křehká," psali rakouští biskupové ve svém pastoračním slově pro „duchovně obnovenou normalitu“ v létě 2020. Demokracie stojí a padá s aktivní spoluodpovědností občanů, jak jednotlivců, tak společenských skupin, například politických stran. Vytváření demokratického povědomí patří proto k hlavním úkolům odpovědné, svobodné společnosti, stejně jako křesťansko-sociálního odborového hnutí. V pandemii vylulo na povrch, jak nedostatečně únosnou je „pospolitost“ v EU zdánlivě zajištěná smlouvami, neboť jsme byli svědky téměř reflexního uzavření státních hranic.

Je to o to zarážející vzhledem k tomu, že na začátku 21. století byly národní státy čím dál více zpochybňovány: jednak, protože globální výzvy, jako je například klimatická krize, nelze zvládnout z pozice jednotlivých států, ale vyžadují pokud ne globální, tak kontinentální řešení, jednak, protože digitální „platformy“, rovněž globální, proměňují dosavadní státní občany prostřednictvím nových závislostí na uživatele a „followery“, kteří se podle slov německého filozofa Christopa Türckeho, „v digitální loajalitě ocitají na cestě směrem k nové celosvětové kmenové společnosti“. Přes internet se také závratnou rychlostí šířily spiklenecké teorie.

Úkol posilovat demokracii v EU je obrovský také 75 let od konce 2. světové války a požadavek bývalého rakouského kancléře Dr. Wolfganga Schüssela plauzibilní: „Musíme o Evropě přemýšlet v širším měřítku!“ Pokud chceme zajistit v „nové normalitě“ rozkvět demokracie, nesmí se EU stát projektem komisařů, ale musíme jako aktivní občané vystupovat ve vášnivé spolupráci proti nacionalistickým tendencím. Přitom nejde o více EU, nebo méně EU, ale o lepší EU!

MODUL 22: SOLIDÁRNOST

Praktikovaná solidárnost, kdy se lidé ve „vzájemné odpovědnosti“ staví jeden za druhého.

Věta „Před virem jsou si všichni rovni!“ se snadno říká, prohlásil Paul M. Zulehner při velkém shromáždění křesťanského hnutí „Weizer Pfingstvision“ v červnu 2020 a pokračoval: „Před virem jsou si všichni rovni. Ale ne všechny postihne virus stejně!“ Černí v USA byli postiženi více než bílí. Bohatá Evropa si dokáže lépe pomoci než ekonomicky zaostalý Ekvádor. A severokorejský diktátor Kim Jong-Un se může posadit do svého soukromého luxusního vlaku a odjet do chráněných lázní. Ale lidé namačkaní na sobě v uprchlických táborech tuto možnost nemají. Koronavirus bez obalu odhaluje panující nespravedlnost v tomto „jednom světě“.

Zde je nutné být solidární, jako osobní postoj s univerzálním dosahem a zároveň strukturální princip společnosti, ve které se lidé ve „vzájemné odpovědnosti“ za sebe zasazují. Solidárnost, která pomůže postavit se za ty, které virus postihl více než jiné. Tváří v tvář skutečnosti, že jsme se v důsledku globalizace už dávno stali sousedy, aniž bychom se znali a odpovídali jeden za druhého, není toto pojetí solidárnosti sociálně-romantickou možností, ale nezbytnou strategií přežití. Nebo se má celosvětové propojení skutečně omezit pouze na „Youtube a Youporn“?

Solidárnost implikuje rozhodný zájem a účinnou angažovanost v zájmu života a blahobytu druhých. Zastává spravedlnost, na níž stojí mír. V žalmu 85 stojí: „Spravedlnost s pokojem se políbí!“ Platí to pro nás a všechny politiky: místo neustálého „nedělního kázání“ o solidaritě jsou nutné konkrétní kroky, které zajistí větší spravedlnost – pouze tak může solidárnost růst. V „nové normalitě“ musíme nechat pandemii covidu za sebou, abychom se nechali nakazit „pandemií solidárnosti“, jak požaduje Paul M. Zulehner. Není tím myšlen pocit vágního soucitu nebo povrchového dojetí nad utrpením, ale pevný a odhodlaný rozhodný postoj. Bývalý rakouský politik Matthias Strolz napsal v jedné knize: „Poslední svobodou, která nám vždy zbude, je postoj, jaký zaujmeme.“

MODUL 23: UDRŽITELNOST

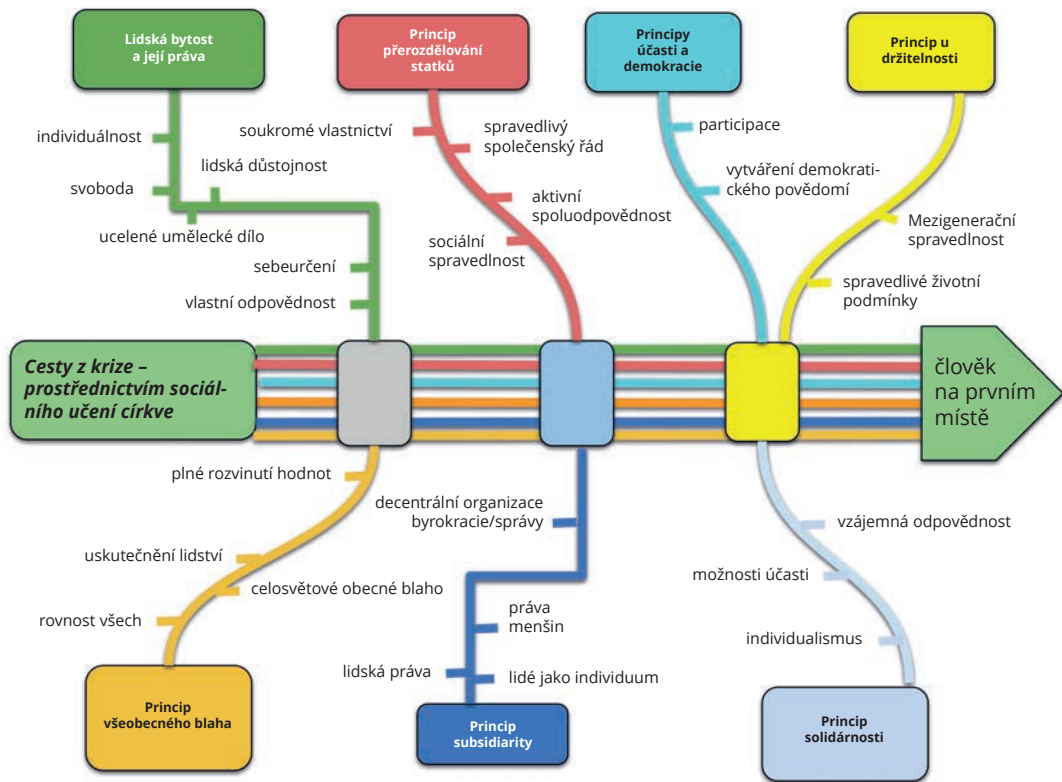
Civilizace udržitelnosti v rovnováze mezi hospodářskou soutěží, sociální ochranou a zachováním přírodních základů pro život.

„Ekologický obrat, který je nezbytný pro dosažení dynamiky udržitelných změn, je také kolektivním obratem,“ píše papež František v encyklice „Laudato si“. Ještě dříve, než nás celosvětová koronavirová krize přiměla „k oddechu“, se díky hnutí „Fridays for Future“ založenému Gretou Thunberg dostaly do centra pozornosti mrtvé řeky, kácení amazonských pralesů, ničivé znečištění světových oceánů, tání polárních ledovců, bouře a záplavy a všechny další klimatické katastrofy.

S ohledem na klimatickou krizi stojí lidstvo očividně před největší výzvou za mnoho generací. Naše životní prostředí, náš „společný domov“, jak ho nazývá papež František, naše biosféra, je na pokraji zhroucení. Pokud vše bude pokračovat jako dosud, planeta dlouho nevydrží, a my se ocitneme bez budoucnosti. Tři lékaři – Rudolf Likar, Georg Pinter a Herbert Janig – z Korutanska, regionu na jihu Rakouska, popsali v knize o důsledcích koronavirové krize rozcestí, na němž stojíme: „Člověk se může rozhodnout, zda si tento svět zaslouží a vrátí se, nebo se raději s gigantickým povzdechem rozloučí s touto planetou, aby jednobuněčné organismy mohly začít znovu; s velkým experimentem nazývajícím se život.“ Pokud je budoucnost lidstva skutečně masivně ohrožena naším způsobem života a hospodaření, pak etablování sociálního povědomí života, socializace, není polidštění jednotlivce a budoucnosti pro společnost, ale přesný opak. S vědomím vyhocené situace lidské společnosti formuloval Paul M. Zulehner kdysi: „Požadavkem je najít přístup k novým životním vzorcům. V naději, že se společnost změní, aby měla opět budoucnost.“

V „nové normalitě“ musíme zaměřit ke globálnímu „ekologicko-sociálnímu tržnímu hospodářství“, které hledá a nalézá novou rovnováhu mezi spravedlivou hospodářskou soutěží probíhající v každé tržní ekonomice, spravedlivým řádem sociálního státu a životně nezbytnou ochranou životního

prostředí. Jenom tak se posuneme od „civilizace nadměrného využívání“ k „civilizaci udržitelnosti“!

MODUL 24: JÍZDNÍ ŘÁD SOCIÁLNÍ NAUKY - KONKLUZE

Hodnoty „sociálního učení církve“ nás na jaře 2020 vybědly k zamyšlení. I když zdánlivě vězíme „až po krk“ v tržním systému, máme právo se ptát, kam chceme srdcem a rozumem. Sociální nauka přitom přináší cennou orientaci pro „novou normalitu“ – během krizí a po jejich překonání.

ČLOVĚK NA PRVNÍM MÍSTĚ: Musíme si zachovat oblasti, které nebudou podléhat ekonomickému kalkulu nákladů a užitku, neboť jde o lidskou důstojnost. Příkladem je dar neděle.

VŠEOBECNÉ BLAHO: Globalizace se nesmí řídit pouze ekonomickými požadavky, ale musí vytvářet univerzální obecné blaho. To vyžaduje mezinárodní regulační rámec.

SPRAVEDLIVÉ ROZDĚLOVÁNÍ: Každý musí mít možnost čerpat zdroje planety k životu. To vyžaduje ovládnout strach a chamtivost a vybudovat vzájemnou důvěru.

SUBSIDIARITA: Mnoho rodin zažilo v krizi něco velkolepého. Pro budoucnost je nutné rodinám zajistit ekonomický, společenský a kulturní životní prostor. Kromě toho potřebujeme společenskou rovnováhu.

ŽIVÁ DEMOKRACIE: Chceme-li posílit demokracii v EU, nesmíme nechat EU klesnout na úroveň projektu komisařů, ale musíme se angažovat jako aktivní občané.

SOLIDÁRNOST: Globální pandemii, která každého postihla zcela odlišně a odhalila nespravedlnost, musí vystřídat „pandemie solidárnosti“, jež podpoří spravedlnost, aby mohla růst solidárnost.

UDRŽITELNOST: Při odrazu z ekonomického dna musíme vytvořit namísto „volného trhu“ „férový trh“, který nastolí rovnováhu mezi ekonomikou, sociálním státem a ochranou životního prostředí.

Každé zamyšlení, každý orientační prostředek nabízí příležitost ke změně směru. V krizi se v naší společnosti ukázaly zejména tři nedostatky: nedostatek spravedlnosti, nedostatek pospolitosti a nedostatek smyslu. Za těmito hrozbami však již probleskují „známky života“, které Paul M. Zulehner označuje jako „stopy nebe“. Vybízí k tomu, abychom se dívali dopředu: „Vneste do svého života hloubku, opusťte těsný žalář svého strachu a staňte se vskutku solidárními, milujícími lidmi!“

„Sociální učení církve“, naše hodnoty a principy, představují semaforey a kompas naší odborové politiky. Na tomto základě musíme najít odpovědi pro 21. století a pro zvládnutí aktuálních krizí. Moderní globální výzvy jsou: digitalizace, demografický vývoj, globalizace, klimatická změna a udržení míru a demokracie. Při prosazování cílů sází křesťansko-sociální odbory a zaměstnanecká hnutí na člověka s jeho nedotknutelnou důstojností, ne na ideologie. Stavíme na angažovanosti malých jednotek, ne na činnosti anonymních aparátů. Protože nechceme společnost egoistů, musíme spolupracovat!

Oddíl 3: JEDNAT

Ve smyslu tříkrokové metody Jozefa Cardijna znamená JEDNAT: oba předchozí oddíly (VIDĚT/POSODIT) vedou zákonitě k jednání, k zasazování se za ty, kteří byli obráni o svá práva a životní příležitosti. Pro křesťansko-sociální odbory nemají a nesmějí hodnoty sloužit pouze k okrase jako zlaté hvězdy na modré barokní kostelní klenbě. Teprve jednáním se ukáže, zda křesťansko-sociální odbory své hodnoty skutečně zastávají!

Následovně uvádíme tři ústřední body, v nichž se budou členské organizace EZA intenzivněji věnovat „sociálnímu dialogu“ ve svých zemích:

- STÁT SE DIGITÁLNĚJŠÍMI: budoucnost práce v digitálním věku
- STÁT SE ZELENĚJŠÍMI: ekologicko-sociální tržní ekonomika jako model budoucnosti
- STÁT SE SOCIÁLNĚJŠÍMI: rodina, sladění práce a rodiny

„Nic na světě není tak mocné jako myšlenka, jejíž čas právě nadešel“ (Victor Hugo): Pokud nechceme – po překonání současné krize – zažít pád zpět do „starých vzorců“, žít v nich a hospodařit, i když tato životní forma ohrožuje naši planetu, musí začít proces změny. V digitálním pracovním světě budoucnosti bude struktura práce vypadat zcela jinak, a bude vyžadovat odpovídající rámcové podmínky. V krocích, které již Evropská komise zahájila k dosažení klimatických cílů, je nutné jednak energicky pokračovat, jednak musí být spravedlivě rozloženy zátěže a náklady s tím spojené. A není náhodou, že také plán obnovy americké vlády vidí jako třetí pilíř posílení rodin, protože se čím dál častěji ukazuje sociálně nespokojivá situace v této oblasti. Evropa půjde také v budoucnosti svou vlastní cestou, která se bude výrazně odlišovat od ostatních hospodářských prostorů, například USA nebo Číny. Směr, kterým tato cesta povede,

budou spoluutvářet také členské organizace EZA. Budou aktivní v sociálním dialogu ve svých zemích a vzájemně se budou podporovat v síti EZA.

STÁT SE DIGITÁLNĚJŠÍMI: budoucnost práce v digitálním věku

Svět práce se od základu mění. Průmyslová výroba dávno není jedinou oblastí, která se digitalizací masivně proměňuje. Digitalizace proniká do všech oblastí práce a života.

Rychlost pronikání digitálních technologií do všech životních oblastí je enormní a výzvy velké. Mnohé formy práce přestávají být vázány na místo a čas. Tato velká míra potenciální flexibilizace skrývá vedle netušených příležitostí také řadu rizik. Stroje budou v budoucnosti vykonávat ještě větší spektrum činností. Činnosti, které byly dosud vyhrazeny vysoce kvalifikovaným zaměstnancům. Sofistikované softwarové produkty budou v blízké budoucnosti umožňovat rozhodovací procesy na základě vyhodnocení existujících a (stále více) dostupných digitálních dat. Roboty se učí simulovat kognitivní schopnosti a projevovat empatii.

MODUL 25: Digitální revoluce

Dostupné množství dat čím dál závratnější rychlostí neustále narůstá. Data jsou surovinou 21. století. Big Data jsou klíčovým slovem, se kterým se čím dál častěji setkáváme. Digitalizace všech oblastí života umožňuje zcela nový pohled na fakta. Tento vývoj je teprve na začátku. Na začátku digitální revoluce!

Některá čísla objasňují razantní proměnu, v níž se právě nacházíme: každých pět let se celosvětově dostupné znalosti zdvojnásobí. V některých oblastech to trvá dokonce pouze devět měsíců. Polovina získaných zna-

lostí zůstane aktuálních pouze maximálně čtyři roky. Co se týče pokroku v technologiích, podle prognózy Evropské komise bude kolem 80 % dnes aplikovaných technologií za pouhých deset let nahrazeno novými technologiemi. Struktura práce se promění a některé pracovní metody zcela zmizí.

Dopady na svět práce

Výrobní procesy, které dříve v průmyslové výrobě prováděl člověk manuálně, budou čím dál častěji a komplexněji realizovat počítačem řízené stroje a roboty. Struktura práce se dále od základu změní a některé pracovní metody zcela zmizí. Příklady: výroba nástrojů, mechanik, soustružník, tiskař atd.

Vzniká tím jednak možnost přesunout výrobu z třetích zemí s levnou pracovní silou zpět, nově vznikající pracovní místa ale nevykompenzují zaniklé pozice; z rostoucí produktivity bude těžit jen hrstka lidí.

Čím dál více pracovních procesů budou provádět softwarové programy. Rozhodnutí, která dříve činili vysoce kvalifikovaní pracovníci, nyní provádí pomocí množství digitálně dostupných informací softwarové programy. Práci lze téměř ve všech oborech a odvětvích vykonávat nezávisle na místě a času. Z toho vyplývá více flexibility (pracovní doba apod.), která je v ideálním případě jak ve prospěch zaměstnanců, tak zaměstnavatelů.

Na významu získávají dvě velké tematické oblasti:

Teleworking: Řada kolektivních smluv i veřejná správa upravuje na zákonné bázi teleworking, který lze zavést pouze po vzájemné dohodě. Je nutné přitom dodržovat precizní pravidla.

Crowdsourcing nebo také **crowdworking:** Pojem crowdsourcing je odvozeninou slov CROWD a OutSOURCING. To už mnohé naznačuje – vyjadřuje možnost pro firmy outsourcovat činnosti, které lze provést na

počítači, na dodavatele. Tento model nezná hranice odvětví. Každá práce, kterou lze provádět na počítači, je v zásadě vhodná pro „crowdsourcing“. Malé a střední podniky tuto možnost využívají čím dál častěji, a optimalizují tak náklady – na úkor pevných pracovních míst. Celosvětová konkurence vytváří zcela neregulovanou cenovou válku, která hrozí zhoršením pracovních podmínek. V centru pozornosti je nyní ve větší míře a výlučně pracovní výkon. Člověk, který za ním stojí, je sotva brán na zřetel.

Komplexní možnosti kontroly vyžadují komplexní ochranná ustanovení. Je nutné zajistit zákaz kontrolních opatření dotýkajících se lidské důstojnosti. Popsaný vývoj povede ke ztrátě pracovních míst ve velkém měřítku. Nelze než předpokládat, že bude přibývat mnohem méně pracovních příležitostí.

I když budou roboty v budoucnu pravděpodobně schopny simulovat také komplexní lidské schopnosti, přesto zůstanou profese, v nichž bude zapojení člověka nenahraditelné. Digitalizace se tak může stát – právě v oblasti zdraví a sociálních služeb – příležitostí pro profesní skupiny, které jsou v současnosti velmi zatížené.

MODUL 26: Ústřední otázky digitalizace

Konrad Paul Liessmann ve své uznávané přednášce řekl: „Jedno lze říci s jistotou, směřujeme – a myslím, že je to velká výhoda – ke společnosti, ve které bychom díky tomu, že tolik činností mohou vykonávat stroje, měli být skutečně schopni realizovat více svobody, více velkorysosti, více volného času. A hned vám položím otázku: proč nic z toho nepociťujeme? Proč nepociťujeme nic ze skutečnosti, že jsme automatizovali průmyslové výrobní procesy, zapojili do hospodářství nekonečně mnoho kreativity, což je cíl veškeré automatizace. Byla to přece myšlenka občanství, ekonomického občanství. Od počátku existovala myšlenka odlehčit lidem práci. Otázka tedy zní, proč se naše společnost zhluboka nenadechla a nepocí-

tila úlevu, že díky technické produktivitě se můžeme věnovat skutečným záležitostem našeho života, našeho bytí?“

Ústřední otázky:

Kde se TVOŘÍ PŘIDANÁ HODNOTA a kam tečou peníze?

Místo dosavadního strnulého řetězce tvorby hodnoty budou v budoucnosti na základě digitalizace vznikat dynamické sítě tvorby hodnot. Platformy poskytovatelů služeb generují přidanou hodnotu téměř ve všech zemích světa. Je nutné zajistit, aby byly také správně odváděny daně a nekončily v daňových rájích. Stejnou hospodářskou soutěž je nutné nastolit také u tuzemských poskytovatelů (odvody sociálního pojištění apod.)

Jak spravedlivě rozdělovat ZISK z nasazení pracovních sil a provozních prostředků?

Pokud zisk z nasazení pracovních sil klesá a z nasazení provozních prostředků roste, je nezbytné najít nové způsoby spravedlivého rozdělování zisku. Otázka přerozdělování musí být vyřešena ve prospěch všech. Nesmí přitom existovat žádná tabu.

Jak v budoucnosti zajistit FINANCOVÁNÍ systémů sociálního zabezpečení?

I když bude v budoucnosti dostupné méně práce, musí být zajištěno financování systémů sociálního zabezpečení. To znamená generovat nové možnosti financování. Současné financování vázané na výdělečnou práci je pojato příliš úzce.

MODUL 27: Oblasti zapojení digitalizace

Přibližně 150 let je naše sociální síť v Evropě vázaná na pracovní smlouvu. V individuálních i kolektivních smlouvách se zaměstnanci zavazují odvádět z platu za vykonanou práci daně státu a příspěvky na sociální zabezpečení. V řadě evropských států se tím řeší životní rizika zdraví, stáří, nezaměstnanosti a úrazu v samostatném systému sociálního zabezpečení založeném na solidaritě a sdíleném zajištění. Pokud se vyplní prognózy o zániku mnoha výdělečných pracovních míst v důsledku zapojení robotů a počítačů, může to tento sociální systém masivně ohrozit.

V digitálním věku bude možná práce v mnoha oblastech odkudkoli a kdykoli, podmínkou je pouze připojení k internetu. To nicméně vyvolává řadu nových otázek:

kdo bude v budoucnosti zaměstnavatelem nebo zaměstnancem? Bude pro každou internetovou zakázku existovat právně platný pracovní poměr? V kterém státě budou odváděny daně a sociální příspěvky, když bude práce po internetu rozložena po celém světě?

Díky enormnímu množství dostupných dat se ochrana soukromí dostává do zcela nového světla. Každý člověk má právo sám rozhodnout o údajích, které se týkají jeho osoby. Ochrana tohoto práva má být svěřena státnímu dohledu a představovat součást právního státu. Odbory musí ve větší míře využívat nové technologie (internet, digitalizace atd.) a etablovat zcela nové metody organizace. Jednak mohou dostupnými kvalitními informacemi (například: veškeré aktuální kolektivní smlouvy) bojovat proti cíleně nesprávným informacím („fake news“). A jednak mohou lépe využívat online kanály pro kampaně nebo protestní akce. Internet kromě toho poskytuje zcela nové možnosti zapojení členských organizací (například: změna organizační formy, průzkumy, hlasování apod.). Dále musíme mít na zřeteli, že v různých odvětvích pokračuje digitalizace různou rychlostí.

Důležitým úkolem každé demokracie je zajistit volný přístup k internetu pro všechny občany. Státy navíc musí investovat do dalšího budování infrastruktury (optické kabely, síť 5G) a do nových forem vzdělávání. Podle prognóz bude přes 50 % dětí, kteří dnes začínají s povinnou školní docházkou po skončení svých školních let (za 12 let) pracovat v profesích, které dnes ještě vůbec neexistují.

Ačkoli je „sociální dialog“ rozvíjející se v celé Evropě už přes 100 let v digitálním věku neustále zpochybňován, znovu potvrzujeme význam tohoto nástroje. Můžeme se přitom opřít o proklamovaný Evropský pilíř sociálních práv Evropské unie z listopadu 2017.

Oblasti zapojení digitalizace

- Digitalizace musí zlepšit život všech, a nesmí se stát nástrojem množení peněz několika jedinců hromadících nepřiměřené bohatství.
- Počítačové programy a roboty, ač velmi sofistikované, nemohou nahradit otázky etiky a hodnot v ekonomickém systému. Znamená to, že středobodem veškerého vývoje musí zůstat člověk.
- Ústřední místo je vyhrazeno vzdělání a dalšímu vzdělávání. Musí být vybudovány odpovídající možnosti vzdělávání. To zahrnuje komplexní rozšíření širokopásmového připojení stejně jako vybavení škol nejlepšími technickými pomůckami nebo vytvoření digitálních pracovišť přiměřených věku.
- Protože čím dál více práce vykonávají počítače, počítačem řízené stroje, roboty a softwarové programy, musí být zbývající pracovní doba spravedlivě rozvržena. Proto je nutné nově vést diskuze o pracovní době.

- Financování systémů sociálního zabezpečení je nutné koncipovat na širším základě. Současné financování vázané výhradně na výdělečnou práci je pojato příliš úzce. Dále je nutné zajistit, aby koncerny vyrábějící mimo Evropu odváděly ze svých zisků v Evropě svůj podíl na financování systémů sociálního zabezpečení.

Představené nejdůležitější oblasti zapojení digitalizace musí být diskutovány v celospolečenské debatě na evropské úrovni. Čas tlačí a my potřebujeme co nejrychleji akceptovatelná řešení, která zlepší život všech. Evropský sociální model je nutné zajistit a rozvíjet prostřednictvím možností, které poskytuje digitalizace. Na tomto pozadí vzrůstá enormně význam dalšího vývoje evropského modelu „sociálního tržního hospodářství“ směrem k „ekologicko-sociálnímu tržnímu hospodářství“.

STÁT SE ZELEŇJŠÍMI:

Ekologicko-sociální tržní ekonomika jako model budoucnosti

Už na 2. evropském ekumenickém shromáždění ve Štýrském Hradci v roce 1997 bylo řečeno: „Jsme (náhodně) první generací v dlouhých dějinách lidstva, které bylo dopřáno vidět planetu Zemi zvenčí. Ač jsme byli zvyklí považovat Zemi za ‚svět bez hranic‘, začínáme poznávat, že je tato planeta malá, konečná a zranitelná.“

Proto je třeba etablovat „Global Governance“, která překoná globální tržní fundamentalismus a povede k celosvětovému „ekologicko-sociálnímu tržnímu hospodářství“. Za tím účelem musí být postupně uskutečňovány celosvětově dohodnuté „Cíle udržitelného rozvoje“ OSN. Boj proti bídě ve světě není charita, ale humanitární imperativ. Takto chápaná rozvojová politika zahrnuje odstranění globálně politických překážek rozvoje, stejně jako rozvoj partnerské spolupráce za účelem řešení globálních výzev. Pro

nadcházející desetiletí se tak může ukázat jako nejefektivnější dnes možný program podpory míru a hospodářství.

MODUL 28: Hrozící krize

Na začátku 21. století ještě úplně nevíme, zda patříme ke generaci, která náhodou zažila přelom tisíciletí, nebo představuje toto „milénium“ zlomový bod srovnatelný s přechodem od středověku k novověku.

Výzkum trendů uvádí řadu krizí lidstva: Ossip Flechtheim, zakladatel futurologie, jmenuje ve svých publikacích sedm existenciálních výzev: závody ve zbrojení a válka, populační exploze a hlad, ohrožení a zničení životního prostředí, hospodářská krize a přeplánování, nedostatek demokracie a represe, kulturní krize, krize rodiny a ztráta identity individua.

Také německý autor Henrik Müller přispívající pravidelně na blog „Müllers Welt“ dochází při konfrontaci nedostatku a ctností k biblickému číslu sedm, pokud uvažuje o hrozbách pro naši budoucnost a jak se jim můžeme bránit. Popisuje „éru velkého obratu“ jako dobu charakterizovanou třemi mohutnými trendy, které se vzájemně podporují a překrývají:

- Globalizace ohrožuje politickou stabilitu, protože v nedemokratických státech požadují občané právo účastnit se rozhodovacích procesů a v rozvinutých západních zemích stále nerovnoměrnější rozdělení příjmů, bohatství a příležitostí podkopává důvěru ve svobodný politický systém.
- Demografický vývoj s klesající porodností a vzrůstajícím životním očekáváním má za následek rychlé stárnutí společnosti v rozsáhlých částech světa.

- Klimatická krize se vyhrcoje. Razantní zvyšování spotřebovávání zdrojů a zvyšování emisí hrozí, že překoná veškeré dosavadní prognózy o klimatické změně.

Všem těmto popisům je společné, že lidstvo se potýká s největší výzvou za mnoho generací. Životní prostor, biosféra jsou závažně narušeny; ekologický systém se hroučí a mnozí mají za to, že tento proces nelze zastavit. Pokud budeme pokračovat stejným způsobem, brzy nebudeme moci pokračovat vůbec!

V desetiletích po 2. světové válce se, nejdříve v západní Evropě, etabloval způsob života a hospodářství, který obecně označujeme jako „sociální tržní hospodářství“. Po pádu „železné opony, která po několik desetiletí rozdělovala Evropu na dvě poloviny, se chtěly stejným směrem vydat také středo- a východoevropské státy, které dosud trpěly pod komunistickou diktaturou. Mnoho odborářů z těchto reformních zemí popisují nicméně směřování posledních let jako „Kolumbův omyl“. Mají tím na mysli, že Kryštof Kolumbus hledal cestu přes oceán do Indie, a objevil Ameriku. Reformní země chtěly do Evropy – a přistály rovněž v Americe! S globální ekonomickou krizí se však základní úvahy dostaly do pozadí a pro mnoho vlád se staly běžnou praxí „strategie přežití“. Pokud jako společnost nechceme s ohledem na uvedený vývoj a hrozby přistát na „Divokém západě“, kde kdysi vládlo bezpráví a ozbrojené násilí, myšlenkovému úkolu rozmyslet si, kterým směrem vlastně chceme kráčet, se nevyhneme. Sledování návrhů a koncepcí je při takovém rozhodování nevyhnutelné. V Rakousku navrhl Josef Riegler, bývalý ministr zemědělství, místokancléř, v Evropě známý jako vizionář, koncepcí „ekologicko-sociálního tržního hospodářství“ směr, který by se cíleně postavil mezi koncepce, které ve 20. století neuspěly.

Do mysli se vkrádá srovnání s kultivací ohně. Oheň dokáže zpusťošit celá města, pokud jej však má člověk pod kontrolou, může být zdrojem teplého pokrmu. Trh zná jen nabídku a poptávku, pokud jej nezkontrolujeme, budeme ztraceni – nebo jak to vyjádřil Hans Magnus Enzensberger ve svém

eseji „Die große Wanderung“ („Velké putování“): „Také v bohatých společnostech může být zítra každý z nás přebytečný. Kam s ním?“ Zkrotit trh je proto zcela zásadní požadavek, který je nutno formulovat v každé publikaci o dalším vývoji „sociálního“ tržního hospodářství směrem k „ekologicko-sociálnímu“ tržnímu hospodářství. Selhání druhého extrému, kde chtěly komunistická stranická ústředí nahradit trh centrálně řízenou ekonomikou, je tak evidentní, že kromě Severní Koreje už nepotřebuje další proklamace. Také zde však jde o obraz člověka, protože svoboda a lidská práva, resp. jejich ztráta musí být základním hodnotícím kritériem všech politických koncepcí.

MODUL 29: Nalezení nové rovnováhy

Není bez zajímavosti, že číslo sedm ukazuje i na náboženský rozměr u různých autorů. V Bibli je sedm součtem božského čísla tři (Trojice) a pozemského čísla čtyři (čtyři světové strany) a vždy znamená všeobjímající nebe a zemi, nebo jak se říká v křesťanském krédu: viditelné a neviditelné. Paul M. Zulehner v knize „Christen in der Arbeitswelt“ („Křesťané ve světě práce“), ve které vydali Rakouské křesťanské odbory rozmluvy a statě tohoto autora, spojil „vyhrocenou situaci lidského společenství“ neoddělitelně s otázkami po smyslu. Pokud je budoucnost lidstva skutečně masivně ohrožena naším způsobem života a hospodaření, pak etablování sociálního povědomí života, socializace, není polidštění jednotlivce a budoucnosti pro společnost, ale přesný opak. Zulehner vysvětluje: „Pokud se naše společnost nezmění, bude ohroženo polidštění jednotlivce a budoucnost lidství. V takové době je potřebná ne socializace, ale kontra-socializace. Požadavkem je ne představovat tradiční vzorce života, ale otevřít přístup k jiným (starým i novým) ve snaze zvýšit odolnost člověka, který se, plavaje proti proudu, stane člověkem a implementací nových životních vzorců přinese naději, že se společnost změní, a bude mít budoucnost.“ Zulehner vidí pro budoucnost člověka především tři hrozby: nedostatek spravedlnosti, nedostatek pospolitosti a nedostatek smyslu. V holistickém pohledu, který zahrnuje obraz člověka a náboženství, se za těmito hroz-

bami, které skrývají sny o přežití pro důstojný lidský život, mohou objevit nové „známky života“. Lze vytyčit, kterým směrem se musí naše společnost vyvíjet, chce-li (ještě) mít budoucnost.

Kromě zkrocení trhu sociálními a ekologickými rámcovými podmínkami se s „ekologicko-sociálním tržním hospodářstvím“ upírá pozornost také na rovnováhu. Podle politiky Rakouských křesťanských odborů „je cílem ekologicko-sociálního tržního hospodářství rovnováha mezi ekonomikou založenou na výkonu, sociální solidaritou a ochranou životního prostředí“. Vedle těchto dvou hlavních charakteristik, zkrocení trhu a rovnováhy, se ale musíme v jádru zabývat naším pohledem na člověka a svět. Tomáš Sedláček ve své knize „Ekonomie dobra a zla“ říká: „Stále jsem nenašel, po čem toužím.“ Popisuje naši společnost jako společnost, která nejen že neví, jak dosáhnout spokojenosti, ale ve které to není ani příliš žádoucí.

V Beketově „Čekání na Godota“ je tento dialog:

VLADIMÍR: Řekni to, i když to není pravda.

ESTRAGON: Co mám říct?

VLADIMÍR: Řekni: Jsem spokojený.

ESTRAGON: Jsem spokojený.

VLADIMÍR: Já také.

ESTRAGON: Já také.

VLADIMÍR: Jsme spokojeni.

ESTRAGON: Jsme spokojeni. Mlčení. Co teď máme dělat, když jsme spokojení?

VLADIMÍR: Čekáme na Godota.

Ve chvíli, kdy ekonomie ztratí svůj cíl, nám zbývá jediný: růst – růst, který zná jen sám sebe, protože neexistuje žádný cíl jako měřítko. Takový růst je na základě bezcílnosti spojen s marností a neukotveností. Sedláček uzavírá svou knihu požadavkem přehodnocení otázky „Co je člověk z našeho pohledu?“. Je zřejmé, že otázka lidského bytí rezonuje ve všech dimenzích. „Ekologicko-sociální tržní hospodářství“ není proto jen modelem budoucnosti, který je nutné brát vážně, ale „životním vzorcem“, v jehož intencích musíme skoncovat s dosavadními návyky, abychom se dostali od „civilizace nadměrného využívání“ k „civilizaci udržitelnosti“. Protože nám jde jednoduše o přežití!

MODUL 30: Klimatická příležitost

Pokud si chceme opět zajistit budoucnost, musíme zaměřit ke globálnímu „ekologicko-sociálnímu tržnímu hospodářství“, které hledá a nalézá novou rovnováhu mezi spravedlivou hospodářskou soutěží probíhající v každé tržní ekonomice, spravedlivým řádem sociálního státu a životně nezbytnou ochranou životního prostředí. Jenom tak se posuneme od „civilizace nadměrného využívání“ k „civilizaci udržitelnosti“!

Vytvoření globálního regulačního rámce vyžaduje udržitelný, ne stále něco dohánějící vývoj:

- spravedlivá partnerská spolupráce na všech úrovních,
- podpora možností rozhodování a uspořádání v partnerských zemích,
- podpora „Good Governance“ a boj proti korupci,
- koordinované a místní formy využívání prostředků,

- adekvátní financování.

Věta „každá krize je zároveň příležitostí“ byla už pravděpodobně nadužívána. Přesto musíme nyní využít příležitost a místo demonstrací konečně energicky otočit kormidlem politiky. Evropská komise si stanovila ambiciózní cíl snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 o 40 % a usiluje o to, aby byla EU do roku 2050 uhlíkově neutrální. Tohoto ctižádostivého, ale realizovatelného cíle nelze dosáhnout všepřítomnými restrikcemi a zákazy. Mnohem důležitější je dále rozvíjet evropský model „sociálního hospodářství“, který nás význačně odlišuje od USA a Číny, v „ekologicko-sociální tržní hospodářství“. Současně je nezbytné zapojit cíle OSN pro udržitelný vývoj („sustainable goals“). Přejít k uhlíkové neutralitě musí zahrnovat všechna hospodářská odvětví. Ekologickými investicemi se vytvoří nové oblasti ekonomického růstu a nová pracovní místa, například v sanaci budov.

Snižování emisí za účelem udržitelné budoucnosti se tak může stát „klimatickou příležitostí“ a vytvářet také pracovní místa.

STÁT SE SOCIÁLNĚJŠÍMI: rodina, sladění práce a rodiny

„Je to pro nás výzva, protože moderní pracovní svět vyžaduje tolik flexibility, že je obtížné skloubit rodinu a práci,“ stojí v politickém programu Rakouských křesťanských odborů ke sladění práce a rodiny. A dále: „Rostoucí tlak na flexibilitu a mobilitu v pracovním světě znamená, že na rodinný život zbývá stále méně času. Svět práce a pracovní právo proto musí být koncipovány tak, aby v nich byl dostatek prostoru pro rodinu a její úkoly.“

MODUL 31: Rodiny v krizi

Rodina je od nepaměti základním vzorcem společenského lidského soužití. Byla to střecha nad generacemi, pod ní spolu dlouho jedli děti, dospělí i staří lidé. Pod střechou nepanoval vždy klid a harmonie, ale byla to ochrana. Nyní se zdá, že přibývající flexibilizace a mobilita střechu zničí.

Pokud sociální učení církve popisuje lidské bytí jako „život ve vztahu“, pak se vzorcem přibývající flexibilizace a mobility v pracovním světě vyvstává přirozeně otázka, jak lze uspět v manželství/partnerství a rodině v budoucnosti.

„Proti hluboké touze po úspěšných vztazích stojí strach, že by vazby mohly omezovat svobodu. V reakci na to lidé usilují o co největší nezávislost. Individuální nezávislost a vlastní zájem se ve společnosti stávají vůdčími principy, za nimiž ustupuje důstojnost druhých a důležitost mezilidských vztahů a sociální soudržnosti. Přitom nevímáme, do jaké míry se lidé dostávají do izolace a po lidské stránce strádají.“ (Ökumenisches Sozialwort der Kirchen Österreichs, 73).

MODUL 32: Místo pro učení – rodina

Rodina má pro každého člověka ústřední význam. „V rodině panuje atmosféra života, v níž může dítě rozvíjet své schopnosti, objevovat svou důstojnost a připravovat se na svůj jedinečný a neopakovatelný osud.“ (Jan Pavel II., Centesimus annus, 39).

Rodina formuje člověka výchovou: zde se rozhoduje o tom, jakým jazykem bude mluvit, jaké bude mít státní občanství, k jakému náboženství bude příslušet, které životní vzorce uznávat jako „cenné“ a usilovat o ně... rodina hraje ve výchově dítěte průvodní a nenahraditelnou roli.

Rodiče jsou tak prvními, ale ne jedinými vychovateli dětí. Proto zdůrazňujeme nezbytnost spolupráce všech vzdělávacích zařízení, zejména spolupráce mezi rodinami, školkami a školami.

MODUL 33: Křesťansko-sociální rodinná politika

Evropa musí být vstřícnější k rodinám: vedle již platných daňových opatření je nutné v pracovním právu implementovat opatření pro lepší sladování práce a rodiny. Dále musí být pro mladé rodiny dostupné dotované bydlení za dostupných podmínek. S ohledem na svobodu volby rodičů musí být vytvořena pečovatelská zařízení pro děti, které to potřebují.

Rovněž je třeba prosazovat opatření k většímu čerpání otcovské dovolené. Celkově je nutné výrazně rozšířit rodinné služby.

Potřebujeme životní prostory vhodné pro rodinu, ve kterých mohou děti vyrůstat v bezpečí. Rodinu vnímáme jako důležité společenství s dětmi, které je zakořeněno v přirozeném bytí člověka. Je důležitým základem naší společnosti. Považujeme proto za závazek společnosti umožnit rodině plnění jejich úkolů. Pojem rodina zahrnuje všechny formy soužití s dětmi, jako jsou manželské páry, páry žijící ve společné domácnosti a rodiče samoživitelé. Rodina poskytuje dětem prostor vyrůstat v bezpečí. Vytváří se zde základní postoje, jako je důvěra, láska, vděčnost a solidarita. Překonávají se tu krize a zažívá sdílení a solidarita, také mezigenerační.

Zrychlování života a z toho vyplývající přetížení, vkrádající se ztráta společného společenského odpočinku a možnosti bezúčelných lidských setkání omezují a ohrožují lidské soužití. Proto je nezbytné vytvářet životní prostory pro rodinu, manželství a společenství, které umožňují prožívat hlubší smysl společenství i mimo profesní život.

Rodina jako formující síla společenského života

Z toho vyplývají tři požadavky:

- Rodina potřebuje ekonomicky zajištěný životní prostor: protože rodiny poskytují společnosti nenahraditelnou službu, je třeba kompenzovat ekonomické znevýhodnění rodin, zejména těch s mnoha dětmi a rodičů samoživitelů.
- Rodina potřebuje sociální životní prostor: v pracovním světě vstřícném k rodině musí být zejména pracovní doba organizována tak, aby se rodiče a děti mohli pravidelněji setkávat. Cílem moderní a flexibilní ekonomiky musí být sladění rodiny a povolání otců a matek.
- Rodina potřebuje kulturní životní prostor: manželství a rodina se nedostávají pouze do ekonomického nedostatku a ochuzení svého sociálního životního prostoru. Rodinná politika musí učinit vše pro to, aby se rodinám dostalo veškeré ekonomické, sociální, vzdělávací, politické a kulturní podpory, kterou potřebují k důstojnému plnění svých povinností.

Zastáváme ochranu a podporu rodiny, zejména následujícími opatřeními:

- prostředí příznivé pro rodiny prostřednictvím výstavby vhodných bytů nebo domů, dostatečného zázemí pro hry a sport, dostatečného počtu zařízení péče o děti a podpory všech iniciativ sousedské svépomoci,
- uznání primátu výchovy dětí v rodině, která je schopna poskytnout dospívajícímu člověku bezpečí, pocit sounáležitosti a vědomí demokratické odpovědnosti,
- zajištění ekonomické výkonnosti rodin posílením opatření pomoci a poskytováním vhodných daňových úlev pro rodinné příslušníky,

- zohlednění rodiny ve světě práce,
- uznání vedení domácnosti a výchovy dětí jako činnosti, kterou je třeba postavit na roveň výdělečnému zaměstnání.

Pokud silná rodinná politika bude tyto požadavky realizovat, může být rodina také v budoucnu formující silou společenského života.

MODUL 34: Mezinárodní síť – EZA

Křesťansko-sociální odbory a zaměstnanecká hnutí jsou již přes 30 let propojeny v „síti partnerství“. A tato síť neustále roste, má budoucnost!

Síť EZA je založena na jednoznačném přihlášení se k mezinárodní solidaritě. Jedná se přitom o svobodu a demokracii, o zajištění lidských práv a aktivní úsilí o mír ve světě. Naši členové bojují na všech úrovních – především prostředky sociálního dialogu – za zájmy zaměstnanců a usilují o sociální spravedlnost. Aby tento úkol mohli bez zábran a nezávisle na jiných zájmech plnit, usilují o co největší nezávislost a zakládají nadnárodní sítě po celé Evropě.

Význačný příklad mezinárodní solidaritě se FCG podařil v roce 1980: v Evropě byly první snahy o svobodu a demokracii – v roce 1956 v Maďarsku a 1968 při „Pražském jaru“ v tehdejší Československu – brutálně zadržány tanky sovětské armády. Když polští dělníci v létě 1980 do stávků v gdaňské loděnici, Güntheru Engelmayerovi, tehdejšímu spolkovému tajemníkovi Křesťansko-sociálního odborové frakce z Rakouska, se podařilo překonat všechny bariéry a proniknout do obklíčeného stávkového střediska. Tam se Engelmayer setkal s dělnickým předákem Lechem Walesou a předal mu významnou hotovost jako solidární podporu z Rakouska. Zatímco socialisty ovládané odbory v západní Evropě stále udržovaly dobré kontakty s komunistickými odbory východního bloku, křesťanští odboráři již aktivně zakládali nové, svobodnější odbory. Tato angažova-

nost vedla k trvalým kontaktům s právě vznikajícími odbory ve střední a východní Evropě. Rakouské centrum pro vzdělávání zaměstnanců (ÖZA) tak společně s EZA organizovalo za podpory EU na jaře roku 1989 – ještě před pádem komunismu – první konferenci KGZE ve Vídni. „Konference pro odborovou spolupráci v Evropě“ dala novým odborům ještě před pádem „železné opony“ mohutný impulz.

Mezinárodní sdružení evropských odborových svazů, jako například „World Organisation of Workers – WOW“ a EUROFEDOP (Europese Federatie van het Overheidspersoneel) jsou další příklady aktivní role sítě EZA, která podporuje rozvoj svobodných a křesťanských odborů podle motta „Od partnerství k partnerství!“.

MODUL 35: Křesťansko-sociální jako značka

Již řadu desetiletí je ZELENÁ charakteristickou barvou křesťansko-sociálních odborů v Evropě i v Rakousku. Nejenom proto, že je ZELENÁ komplementární barvou ČERVENÉ, ale také proto, že jako křesťansko-sociální odboráři se s naším přihlášením se k „ekologicko-sociálnímu tržnímu hospodářství“ vedle boje za práva zaměstnanců zasazují také a především za zachování přírodních základů pro život pro budoucí generace. Vedle zkrocení globalizovaného trhu v 21. století sociálními a ekologickými rámcovými podmínkami je nutná nová rovnováha v trojúhelníku zájmů mezi výkonnostní ekonomikou, sociální solidárností a ochranou životního prostředí!

Náš trojúhelník lze také vnímat jako: poctivé respektování zájmů.

- Zaručujeme kvalitu podání ruky, protože **poctivě** stojíme za svými hodnotami.
- Zastupujeme **zájmy** zaměstnanců, protože jsme nezávislí.

- Zasazujeme se o partnerství a dialog, protože **respektujeme** člověka.

Toto jednoduché shrnutí má místo jako „kapesní karta“ v každé kapse kalhot nebo bundy a usnadňuje první kontakt.

Naše hodnoty jsou výrazem cílových bodů, které sledujeme:

Máme vizi ...

... o lidech, kteří tam, kde žijí a pracují, budou nalézat spravedlivé podmínky,

... o společnosti, ve které jsou ženy a muži rovnocenní,

... o politice, jež vytváří rámec pro svobodné, mírové, spravedlivé a demokratické soužití,

... o světě práce, ve kterém mohou všichni lidé rozvíjet své tvůrčí schopnosti,

... o ekonomice, ve které je člověk centrem pozornosti.

Budte přítom – společně budeme silní!

Čím více členů bude křesťansko-sociálním odborům v Evropě věnovat svou důvěru, tím lépe se budeme moci prosadit v sociálním dialogu. Čím více podnikových rad, zástupců zaměstnanců a důvěrníků mládeže se k našemu poslání přihlásí, tím silnější bude náš hlas. Také v digitálním věku chceme dobrou práci, soužití starších a mladších a společenskou soudržnost vidíme jako klíč k budoucnosti společnosti!

MODUL 36: Mír

Byla to jedna z nejpozoruhodnějších událostí v historii popu: 1. června 1969 pozvali John Lennon a Yoko Ono lidi do svého hotelového pokoje v Montrealu a zazpívali si s hosty píseň: „Give Peace a Chance“. Kdo by si byl pomyslel, že se na jaře 2022 – po 75 letech míru v členských státech Evropské unie – opět dočkáme války v Evropě?

Války byly v celé lidské historii z velké části vedeny za dvěma účely: buď k náboru lidské práce, nebo k získání zdrojů (včetně půdy). Německý autor Gero Jenner to popisuje takto: Po staletí hrál dominantní roli první typ války. Zemědělství Řecka, stejně jako to římské, bylo založeno na otrocké práci – v průměru byli potřeba čtyři otroci na práci pro jednoho jediného svobodného Řeka. Stejná závislost na nucené práci platila pro bavlňářské hospodářství na jihu USA až do poloviny 19. století. Celé národy byly deportovány a podrobeny, aby mohly být použity jako živé stroje na plantážích a v dolech. Od začátku 19. století nahrazuje člověka stroj. Zdá se to být rozhodujícím důvodem pro konec této formy války. O to aktuálnější jsou formy války o získávání surovin, které zajistí další provoz strojů a jejich průmyslové využití. Tyto scénáře jsou dále umocněny změnou klimatu, kdy se celé regiony naší planety stávají stále více nepřátelskými vůči životu (nedostatek vody). Takže v budoucnu mohou hrozit války o živobytí!

V posledních desetiletích představovala „rovnováha teroru“ - možnost použití atomových bomb - jasnou dělicí čáru mezi dobou před Hirošimou (1945) a po ní. Možné důvody k válce jsou dnes stejně aktuální jako v minulosti a lidská agresivita a připravenost k válce nejsou o nic méně zhoubné než v minulosti. Válka s jadernými zbraněmi by však nezanechala ani vítěze, ani poražené, ale planetu, která by byla pro lidi z velké části neobyvatelná. Války se vedly, dokud existovala rozumná vyhlídka na jejich vítězství, jinak jsou to činy šílenství.“

Na tomto pozadí je jasné, že mír musí být něčím víc než pouhou absencí války. K blížícímu se konci lidských dějin na planetě Zemi existuje jediná alternativa: politika míru!

Teprve když pocítíme, že mír a zřeknutí se násilí nejsou nějakou svévolnou politikou, ale že jde o každého člověka tady a teď, můžeme, dnes a znovu, tuto politiku prosazovat. „Mír není osud, ale naše poslání, stejně jako válka je naše selhání,“ píše německý novinář Franz Alt. Musíme si vžít nenásilnost jako křesťansko-sociální hodnotu. Abychom toho dosáhli, musíme rozpoznat násilí, tj. prohlédnout listivé slovní strategie používané k ospravedlnění násilí a války. Dnes víme, že žádná válka neřeší konflikty. Víme, že konflikt řeší jednání. Nic více, ale ani nic méně. Jde o trvalé omezování násilí při zapojení do přirozeného práva lidí, pohlaví, generací, kultur a živých tvorů. Objevit a následovat mír jako konečný smysl existence v tomto konečném světě života je příslibem a úkolem.

DOSLOV

Brožury se většinou tisknou na krásném papíře. Papír je trpělivý, a tak se velmi často vydávají jednosměrnou cestou: po „zatleskej a archivuj“, jinými slovy, po silném potlesku skončí bez oklik v šuplících, až se dostanou do sběru.

Když se na seminářích EZA stále častěji objevovaly otázky „hodnot“, které mají naše členské organizace společné pod hlavičkou „křesťansko-sociální“, rychle se ukázalo, že v Evropě máme společnou jen jednu velkou věc, a to, že jsme naprosto odlišní!

Tolik jazyků, tolik kultur – to dělá tento kontinent tak výjimečným a přitažlivým. Zároveň nebude existovat žádná brožura, která by vyhovovala všem podle modelu „One size fits all“. A tak vznikl nápad nabídnout nástroj, který by obsahoval „moduly“, v tomto případě 36 modulů.

Náš moderní svět se dávno proměnil v jedno velké staveniště. Jestliže se naše společnost mění závratnou rychlostí, pak ani „sociální učení církve“, které se vztahuje právě k této společnosti, nemůže zůstat statické, ale musí se vztahovat k těmto změnám a zlomům.

Přitom je užitečná tříkroková metoda Jozefa Cardijna: VIDĚT – POSOUDIT – JEDNAT. Cardijn současně řekl: „Váš život je pátým evangeliem“. Nejde tedy o to, použít všech 36 modulů, ale vybrat si pro danou situaci vhodnou kombinaci. Ve Španělsku budou jistě použity jiné moduly než v Polsku, v Holandsku jiné než v Itálii atd.

To nejdůležitější na závěr: moduly jsou mnohem více intervencí než návrhy řešení. Chtějí napomoci k „prolomení skořápky“. V dějinách se kulturní, politické nebo náboženské systémy opakovaně uzavíraly do sebe tak těsně, že lidé už nevěřili, že je vůbec možné něco změnit.

Udržení víry, že když se organizujeme, můžeme něco změnit, je základním úkolem každého odborového a zaměstnaneckého hnutí. I když to někdy připomíná „Dona Quijota“, protože fráze „peníze vládou světu“ se zřejmě stala všepřítomnou.

Moduly této brožury mohou přispět k tomu, aby tato myšlenka zůstala živá a pokračovala ve všech členských organizacích EZA. Jsou co nejkratší a chtějí sdělit pouze jednu myšlenku. Mají inspirovat k tomu, aby se v příslušných organizacích znovu a znovu diskutovalo o základech hodnot, na kterých všichni společně stojíme.

V tomto smyslu se můžeme všichni poučit z posledních několika let, že nakažlivé mohou být nejen viry, ale také myšlenky a přesvědčení!

Hodně potěšení při práci s moduly přeje

Andreas Gjecaj

O AUTOROVI

Andreas Gjecaj

Generální tajemník Frakce křesťanských odborů FCG v ÖGB, Rakousko

Narodil se v roce 1957 v Mariboru ve Slovinsku; syn z křesťanské albánské rodiny zlatníka, která ještě v roce 1957 uprchla do Rakouska. Po maturitě a vyučení pracoval asi 10 let jako zlatník, vyučil se zpěvákem, pracoval v jazzové kavárně „Triangel“, poté působil 17 let jako diecézní a spolkový tajemník Katolického dělnického hnutí – KAB-Rakousko. V 90. letech také zástupce generálního tajemníka Katolické akce Štýrsko. Předseda podnikové rady štýrskohradecko-sekovské diecéze. V roce 2006 přešel do Rakouského odborového svazu – ÖGB jako generální tajemník Frakce křesťanských odborů (FCG v ÖGB); člen představenstva a spolkového výkonného výboru ÖGB; člen redakční rady „Arbeit & Wirtschaft“ AK/ÖGB; časopis FCG „Vorrang Mensch“.

Gjecaj je autorem a přispěvatelem mnoha klíčových návrhů, publikací a článků o dialogu, budoucnosti práce, digitalizaci, Evropském pilíři sociálních práv a mnoha dalších: Nová verze základních programů KAB (2001) a FCG (2009); na rakouské úrovni: účast v týmu kampaně „Gute Arbeit“ a na založení „Allianz für den freien Sonntag“; nová verze skriptu ÖGB/AK: „Sociální učení církve“.

Ženatý od roku 1982, tři (dospělé) děti, pět vnoučat; pracuje ve Vídni a žije v Kalsdorfu u Štýrského Hradce v Rakousku.

SEZNAM LITERATURY

KRIFA: Stručná zpráva o semináři „Odbory – hodnotově uvědomělý a nezávislý aktér v politické struktuře“, ve spolupráci s EZA, podpořila Evropská unie, Valencie, Španělsko, únor 2022

RIEDLSPERGER, Alois: Dossier der Katholischen Sozialakademie Österreichs – ksoe; „Baustelle: Soziallehre“, Vídeň 2008

ODDÍL 1 – VIDĚT

PRISCHING, Manfred: „Wirkliches, Wichtiges, Vergängliches“ – esej v: Kleine Zeitung, Štýrský Hradec 2022

Interdiözesaner Katechetischer Fonds (vydavatel): Die Bibel – Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift, Klosterneuburg 1980

ZULEHNER, Paul Michael: Christen in der Arbeitswelt; ÖGB-Verlag, Vídeň 2011

SEDLÁČEK, Tomáš: Ekonomie dobra a zla, Hanser, Mnichov 2012

GRUBER, Reinhard P.: Anders denken, Literaturverlag Droschl, Graz – Vídeň 2020

LIESSMAN, Konrad Paul: Esej v: Kleine Zeitung, Štýrský Hradec 2021

BLOM, Philipp: Esej v: Kepler Tribune, Univerzita Johanna Keplera v Linci, 2021

TÖNNIES, Ferdinand: Esej v: Kepler Tribune, Univerzita Johanna Keplera v Linci, 2021

KAHLWEIT, Cathrin: Esej v: Kepler Tribune, Univerzita Johanna Keplera v Linci, 2021

PRECHT, Richard David: Von der Pflicht, Goldmann, Mnichov 2021

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm: Ranní červánky. Myšlenky o morálních předsudcích, 1881

ZULEHNER, Paul Michael: Referát na zahajovacím semináři EZA, Vídeň, listopad 2021

KASTNER, Heidi: Dummheit, Kremayr & Scheriau, Vídeň, 2022

SLOTERDIJK, Peter: Den Himmel zum Sprechen bringen, Suhrkamp, Berlín 2020

ODDÍL 2 – POSOUDIT

FRAKCE KŘEŠŤANSKÝCH ODBORŮ: „Wir leben Werte“ – Grundsatzprogramm der FCG, Vídeň 2009

GJECAJ, Andreas: „Das sind wir!“, brožura FCG – Rakousko, Vídeň 2021

GJECAJ, Andreas: „Modelle für Aktivistenrunden zum Sozialhertenbrief“, pomůcka Katolického sdružení zaměstnanců KAB Štýrsko, Štýrský Hradec 1990

GJECAJ, Andreas, GOSCH, Franz: „Soziallehre-Fahrplan“, brožura FCG – Rakousko, Vídeň 2020

ÖZA: Stručná zpráva o semináři „KGZE (Konference pro odborovou spolupráci v Evropě) 1989–2019: Odbory a politika – minulost a budoucnost sociální Evropy“, ve spolupráci s ZD NSi (Združenje delavcev Nove Slovenije) a EZA, podpořila EU, Ljubljana, Slovinsko 2019

KLEIN, Norbert: Debatte zum Soziallehre-Fahrplan, Subsidiarität, EZA, 2020

BISCHOFSKONFERENZ (vydavatel): „Für eine geistvoll erneuerte Normalität“, pastorační slovo katolických biskupů Rakouska, 2020

PAPEŽ ŘEHOŘ VELIKÝ: Regula Pastoralis

BISKUP JOHANN WEBER: Kázání ke „Dni Štýrsko“ 1993

TÜRCKE, Christoph: Digitale Gefolgschaft – Auf dem Weg in eine neue Stammesgesellschaft, C.H. Beck, Mnichov 2019

SCHÜSSEL, Wolfgang: „Was. Mut. Macht.“, Ecowin Verlag, Salzburg-Mnichov 2020

ZULEHNER, Paul Michael: kázání na shromáždění „Weizer Pfingstvision“, Weiz 2020

STROLZ, Matthias: „Kraft & Inspiration für diese Zeiten“, story.one, 2020

PAPEŽ FRANTIŠEK: encyklika „Laudato si“, St. Benno Verlag, Lipsko 2015

LIKAR, Rudolf, PINTER, Georg, JANIG, Herbert: „Bereit für das nächste Mal“, edition a, Vídeň 2020

ODDÍL 3– JEDNAT

SCHEIBER, Ernst, CEIPEK, Kurt: Josef Riegler – Zukunft als Auftrag, Verlag DTW Zukunfts PR, Mauerbach 2013

MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor, CUKIER, Kenneth: Big Data, Redline Verlag, Mnichov 2013

- LIESSMANN, Konrad Paul:** Vortrag zur Digitalisierung vor der Landeskonferenz der ÖVP, Vídeň 2016
- LEITANTRAG der FCG:** Bundestag, Vídeň 2018
- BROŽURA k 2. evropskému ekumenickému shromáždění:** Versöhnung – Gabe Gottes und Quelle neuen Lebens, Štýrský Hradec 1997
- FLECHTHEIM, Ossip K.:** Ist die Zukunft noch zu retten?, Hoffmann und Campe, Hamburg 1987
- MÜLLER, Henrik:** Die sieben Knappheiten – Wie sie unsere Zukunft bedrohen und was wir ihnen entgegensetzen können, Campus Verlag, Frankfurt am Main 2008
- ENZENSBERGER, H. Magnus:** Die große Wanderung, Suhrkamp, Berlin 1994
- DITFURTH, Hoimar:** So lass uns denn ein Apfelbäumchen pflanzen. Es ist so weit, Knauer, Mnichov 1985
- ZULEHNER, Paul Michael:** Christen in der Arbeitswelt, ÖGB-Verlag, Vídeň 2011
- SEDLÁČEK, Tomáš:** Ekonomie dobra a zla, Hanser, Mnichov 2012
- GRONEMEYER, Reimer:** Die Entfernung vom Wolfsrudel – Über den drohenden Krieg der Jungen gegen die Alten, Claassen, Düsseldorf 1990
- GRONEMEYER, Reimer:** Die 10 Gebote des 21. Jahrhunderts – Moral und Ethik für ein neues Zeitalter, Econ Verlag, Mnichov 1999
- SAFRANSKI, Rüdiger:** Romantik – Eine deutsche Affäre, Hanser, Mnichov 2007
- CONTZEN, Angela C.:** Die Symbole des Westens – Von Bildern, die unser Denken prägen, Scorpio Verlag, Berlín – Mnichov 2010
- Rakouská katolická sociální akademie (vydavatel):** Sozialwort des Ökumenischen Rates der Kirchen in Österreich, Vídeň 2004
- PAPEŽ JAN PAVEL II.:** encykliky „Centesimus annus“ a „Familiaris consortio“
- ALT, Franz:** Frieden ist möglich – Die Politik der Bergpredigt, Piper, Mnichov 1983
- JENNER, Gero:** Das Ende des Kapitalismus, Fischer, Frankfurt am Main 1999
- ALTNER, Günter:** Die große Kollision – Mensch und Natur, Verlag Styria, Štýrský Hradec 1987
- SÖLLE, Dorothee, SCHOTTROF, Luise:** „Den Himmel erden“, dtv, Mnichov 1996